

Podrobný seznam map, plánů a vyobrazení svazku č. 33 – Vysoké Mýto

Sestavili Vojtěch Barcal, Tomáš Burda, Eva Semotanová, Robert Šimůnek, Přemysl Štych, Jan Vojtíšek, Jana Vojtíšková

Obálka

Obr. č. 1: Znak města Vysokého Mýta k roku 2021. Grafické zpracování Petr Tomas. – O vývoji městského znaku srov. komentář k obr. č. 3 a 4.

Obr. č. 2: Ideální pohled na Vysoké Mýto od severovýchodu, 17. století. Vysoké Mýto v sedmnáctém století (pozdější rukou). Josef Šembera, cca 1842. Litografie, výška 100 mm, šířka 165 mm. Publikováno jako příloha: ŠEMBERA, Alois Vojtěch: Wysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách. Olomouc 1845. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-229. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Město je zachyceno v pohledu od severovýchodu z návrší Vinice. Předlohou byl zjevně prospekt města na obrazu z vysokomýtského kostela Nejsvětější Trojice z roku 1745 (srov. mapový list č. 34, obr. č. 107). Tentýž ideální prospekt v podobě Šemberovy kolorované perokresby srov. mapový list č. 36, obr. č. 109.

Textové listy

Obr. č. 3: Pečeť města Vysokého Mýta, 1362. Opis: + S. BVRGEN-SIVM . DE CIVITATE HOMUTE. Vosk přírodní barvy, pečeť štítového tvaru, 62 × 66 mm. Národní archiv, Archiv České koruny, inv. č. 837. Foto Národní archiv. – V pečetním poli se nachází drak. Pečeť je přivěšena k listině, jíž se rychtář a konšelé Vysokého Mýta („iudex et scabini Altemute“) přiznávají, že přijali značné množství zbroje a další na vlastní náklady pořídili, a zavazují se je uchovávat ve městě pro české krále.

Obr. č. 4: Pečetní typář pro velkou pečeť města Vysokého Mýta, počátek 16. století. Opis: sigillum + civitatis • alte • mute +. Stříbro, průměr 45 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22J-99. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Nejstarší dochované pečetidlo města a nejstarší pečetidlo ze sbírek muzea vůbec. Má netradičně řešené držadlo ve tvaru sošky sv. Jiří na koni zápasícího s drakem, tedy figurou z městského znaku. Ta ale pochází až ze 17. století. Tento znak město užívá od roku 1471, kdy mu byl polepšen králem Vladislavem Jagellonským. Původní znak měl podobu draka v bojovém letu zpět hledící se smýčkou na ocase. V této podobě je znak známý z několika pečetí.

Obr. č. 5: Rekonstrukční model Vysokého Mýta ve středověku. Anonym, cca konec 19. století. Model z lepenky a kartonu na dřevěné desce o rozměrech 875 × 875 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 2D-5. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Model zachycuje město s hradbami a branami. Rozložení vnitřní zástavby není příliš přesné. Hradby a brány jsou předimenzované oproti kostelu sv. Vavřince.

Obr. č. 6: Fragmenty kamenické výzdoby ze zaniklého minoritského kláštera, 14. století (2020). Vojtěch Barcal. Digitální fotografie. Archiv autora. – Minoritský klášter zanikl za husitských válek. Fragmenty nalezené v jeho areálu jsou dnes zazděny do ohradní zdi sokolovny, která stojí na místě kláštera.

Obr. č. 7: Vysoké Mýto, cca 30. léta 18. století. Hohemaut. Friedrich Bernhard Werner. Fotografie originální perokresby, zničené za 2. světové války. Skleněná deska, výška 180 mm, šířka 240 mm. Archiv Štenc, Praha, negativ č. 46761d-4365. Sken Archiv Štenc, Praha. – Z nadpisu sice plyne, ze se má jednat o Vysoké Mýto, ovšem jde patrně o nedopatření, neboť dokumentární hodnota vyobrazení je výrazně problematičtější, než bývá u Wernerových vedut obvyklé, resp. je zcela nulová a reálné situaci kresba naprosto neodpovídá. Uprostřed města je zřetelná kostelní stavba bez věží a s vysokým sanktusníkem. Město je obehnáno hradbami se třemi relativně nízkými hranolovými věžemi. V pravé části města stojí velká budova s věží – snad radnice. Ve vztahu k urbanistickému rozvrhu města, který můžeme pro danou dobu rekonstruovat, je prakticky neinterpretovatelná i zástavba vně hradebního okruhu, o identifikaci vizuálně dominantní zříceniny zhruba ve středu prospektu nemluvě. Spíše než o fikci se jedná o jinou lokalitu (chybný popisek).

Obr. č. 8: Pohled na město od jihovýchodu před požárem roku 1774 (1813). Prospect der K. K. Leibgedingstadt Hohenmauth, wie sie vor der grossen Feüersbrunst bestanden ist, welche im Jahre 1774 die Stadt samt dem grösten Theil der Vorstaedte eingeaeschart hat Josef Šembera („Josephus Schembera 1813“). Kolorovaná perokresba, výška 225 mm, šířka 385 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-178. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Veduta ideata zachycující město od jihovýchodu před ničivým požárem roku 1774. Zleva: kostel Nejsvětější Trojice se zvonici, Litomyšlská brána, zvonice u kostela sv. Vavřince, kostel sv. Vavřince, vížka špitální kaple, věž radnice, Pražská brána, věž Choceňské brány, tzv. Vodárenská bašta.

Obr. č. 9: Pohled na město od jihovýchodu, 1813. Prospect der Stadt Hohenmauth von der Südostseite. Aufgenommen im Jahr 1813 von Josef Schembera. Perokresba, výška 290 mm, šířka 465 mm, výřez. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-184. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Součástí kresby (mimo reprodukovanou část) jsou číslice a popisky jednotlivých budov. 1 – kostel sv. Vavřince, 2 – zvonice u kostela sv. Vavřince, 3 – kostel Nejsvětější Trojice, 4 – zvonice u kostela Nejsvětější Trojice, 5 – špitální kaple při kostele sv. Vavřince, 6 – věže Pražské brány, 7 – věže Litomyšlské brány, 8 – věž Choceňské brány, 9 – tzv. Vodárenská bašta, 10 – věž radnice, 11 – radnice, 12 – dvůr Žejgliců na Litomyšlském předměstí, 13 – zámek v Zámrsku (málo patrný), 14 – kostel sv. Petra a Pavla ve Slatině, 15 – socha Panny Marie, 16 – nová císařská silnice k Litomyšli, 17 – stará silnice k Litomyšli, 18 – kopec Vrcha.

Obr. č. 10: Tzv. Vodárenská bašta, 1812. Der Wasserthurm in Hohenmauth nach der Natur gezeichnet v. Jos. Schembera 1812. Pero-

kresba, výška 310 mm, šířka 470 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-180. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na tzv. Vodárenskou baštu od mlýnského náhonu. Původně šlo o hradební věž v severozápadní části městského opevnění, v roce 1768 byla adaptována na vodárnu (odtud bývá někdy zvána Vodárenská věž) a voda z ní byla rozváděna do kašen na náměstí a do stírek v ulicích. Byla poškozena požárem v roce 1816 a v roce 1830 byla o dvě patra snížena. V roce 1898 byla opravena a podruhé pak roku 1994, kdy získala šindelovou střešní krytinu. Žádné zařízení související s provozem vodárny se ve věži nedochovalo.

Obr. č. 11: Pohled na barbakán Litomyšlské brány a zvonici s branou na hřbitov u kostela Nejsvětější Trojice, 1814. Eine Partie aus Hohenmauth Chrud. Kreises. / Nach der Natur gezeichnet und ausgearbeitet von Joseph Schembera in 1814. Lavírovaná kresba perem a tuší, výška 290 mm, šířka 450 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-177. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Barbakán je pozdně gotickým obranným prvkem, kterým byly vybaveny všechny tři městské brány. Pouze v případě Litomyšlské se však dochoval (alespoň fragmentárně) dodnes, a to v podobě dvou protilehlých širokých hrotitých vchodů do domu č. p. 1 v Tůmově ulici. V barbakánu se přístupová komunikace lomila, čímž docházelo ke zpomalení útočícího vojska. Jak je vidět na Šemberově kresbě, cesta vedla barbakánem ještě v první polovině 19. století. V pozadí jsou věže Litomyšlské brány. Později byla cesta napřímena a dnes vede místy, kde na Šemberově vyobrazení vidíme křovi mezi barbakánem a bránou do starého hřbitova. Dobře patrný je i hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice z roku 1543 se svým původním barokním štítem, který byl na počátku 20. století nahrazen novorenesančním se sochařskou výzdobou.

Obr. č. 12: Zvonice a brána hřbitova u kostela Nejsvětější Trojice, 1823. Josef Šembera („Josef Šembera 1823“). Lavírovaná kresba perem a tuší, výška 290 mm, šířka 450 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-144. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Hřbitov byl založen v první polovině 16. století spolu s kostelem Nejsvětější Trojice v místě tzv. Kněžské zahrady těsně za hradbami. Byl zrušen na konci 19. století, kdy byl založen nový hřbitov na Litomyšlském předměstí na východním okraji města. Vpravo věže Litomyšlské brány.

Obr. č. 13: Slavobrána na Pražském předměstí v pohledu k městu, 1833. Stadt Hohenmauth, Chrud. Kr. / Einfahrt in die Prager Vorstadt, am 22. September. Josef Šembera („Josef Schembera“). Litografie, výška 227 mm, šířka 294 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-67. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Slavobrána vznikla u příležitosti průjezdu rakouského císaře Františka I. a jeho manželky Karolíny Bavorské městem 22. září 1833. Touto slavobránou průvod do města vjížděl. Na bráně je latinský nápis s chronogramem a portrét císaře. Jedná se o nejstarší celkový pohled na Pražské předměstí, resp. Pražskou třídu. V pozadí jsou dobře vidět věže Pražské brány, vpravo kostel sv. Vavřince a zvonice.

Obr. č. 14: Slavobrána na Litomyšlském předměstí v pohledu od města, 1833. Stadt Hohenmauth, Chrud. Kr. / Ausfahrt aus der Leito-mischler Vorstadt, am 22. Septbr. Josef Šembera („Josef Schembera“). Litografie, výška 227 mm, šířka 294 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-66. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Slavobrána vznikla u příležitosti průjezdu rakouského císaře Františka I. a jeho manželky Karolíny Bavorské městem 22. září 1833. Touto slavobránou průvod město opouštěl. Na bráně je latinský nápis s chronogramem. Zdobena je též rakouskou orlicí. Vlevo se nachází bývalý dvůr rytířů Talacků z Ještětic. Dnes na jeho místě stojí vojenské kasino. Vpravo je barokní socha Panny Marie, která je dnes umístěna v zahradě Klöcklerova statku.

Obr. č. 15: Pohled na Malé mlýny na Pražském předměstí, před 1843. Malé Mlýny we Wysokém Mýtě. Josef Šembera („Kreslil a ryl Jos. Šembera“). Litografie, výška 210 mm, šířka 270 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-68. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Malé mlýny byly posledním mlýnem po proudu řeky ve městě. Označovány byly též jako Brychtův mlýn.

Obr. č. 16: Skici vysokomýtských věží a kostelů, cca 1843. Josef Šembera. Perokresba, výška 133 mm, šířka 345 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-86. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Skici vznikly nejspíše jako studie k nerealizovanému vyobrazení Vysokého Mýta, snad je lze spojit s vedutou, kterou J. Šembera vytvořil pro publikaci svého bratra A. V. Šembery „Wysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách“, vydanou v roce 1845 (srov. mapový list č. 36, obr. č. 110). Zachyceno je šest identifikovatelných staveb a celků. Zleva: Kostel Nejsvětější Trojice s pobořenou vstupní bránou do hřbitova, která původně nesla dřevěnou zvonici (srov. obr. č. 12). Pod kostelem je popisek „Kostel na hřbitově ve Vysokém Mýtě a pomník Fr. Šembery a manželky Doroty [rodiče autora], postaveny r. 1836“. Vpravo od kostela je poněkud v pozadí vyobrazena zřícenina Litomyšlské brány, jak vypadala před novogotickou rekonstrukcí v 60. letech 19. století. Brána byla silně poškozena po požáru části města v roce 1829 a následně zčásti pobořena. V roce 1840 měla být zbořena zcela, ale díky včasnému zásahu A. V. Šembery se tak nestalo. U Litomyšlské brány není na kresbě žádný popisek. Dále vpravo je vyobrazena věž Karaska – pozůstatek Choceňské brány. Pod věží je na kresbě popisek „Věž „Karaska“ u Chocenské brány“. Dále vpravo je věž staré radnice a zvonice u kostela sv. Vavřince, pod nimiž je popisek „Věžka na radnici a zvonice u děkanského chrámu“. Dále vpravo je zachycen kostel sv. Vavřince, a to v podobě před rozsáhlou regotizační obnovou v letech 1876–1904, tedy s barokní mansardovou střechou nad hlavní lodí a nízkými střechami na věžích. Pod kostelem je popiska „hlavní chrám sv. Vavřince v Vysokém Mýtě“. Zcela vpravo je pravděpodobně střecha starého děkanství s věžičkou. Vpravo dole signatura („Kreslil Jos. Schembera“).

Obr. č. 17: Klášterská bašta, 1862. Klášterská bašta v roce 1862. Anonym. Grafika, výška 95 mm, šířka 68 mm. Publikováno jako příloha: JIREČEK, Hermenegild: Královské věnné město Vysoké Mýto. Obraz místopisný, dějepравný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, sign. C 11. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Klášterská bašta je jednou z několika věží městského opevnění, která se dochovala dodnes. Z hradebních bašt jde o jedinou dochovanou. Dnes se nachází v zahradě sokolovny. Bašta byla opravena v roce 1862 Sborem pro stavbu věží, u jehož zrodu stál A. V. Šembera. Bašta tehdy dostala novou střechu. Na této kresbě jsou ještě patrné dnes již neexistující navazující zbytky hlavní hradby s cimbuřím. Parkánová hradba pod baštou stojí dodnes včetně opěráků, střílen a tzv. vodní rýhy, která odváděla vodu z města do Mlýnského potoka.

Obr. č. 18: Náměstí, 1863. Julius Menzel. Fotografie, výška 290 mm, šířka 330 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1248. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Jedna z nejstarších fotografií vysokomýtského náměstí je zachycuje vyzdobené u příležitosti svěcení praporu zpěváckého spolku Otakar dne 19. července 1863. V popředí kamenná kašna na západní straně náměstí a ruční hasičská stříkačka. Uprostřed náměstí je mezi kaštany mariánský (morový) sloup a v pozadí městský úřad s nápisem „Zpěvem k srdci – srdcem k vlasti“. Za úřadem je vidět báh věže bývalé Choceňské brány.

Obr. č. 19: Pohled z náměstí k Litomyšlské bráně, 1871. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 165 mm, šířka 121 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-12. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Vpravo hulánská kasárna z roku 1830, vlevo budova staré radnice a soudu a měšťanské domy č. p. 95 a 94.

Obr. č. 20: Severovýchodní kout náměstí, cca 1871. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 105 mm, šířka 159 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-14. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zleva starý měšťanský pivovar s prodejnou piva, Choceňská ulice (dnes Vladislavova), věž Karaska při bývalé Choceňské bráně a měšťanský dům č. p. 89, zbouraný v 60. letech 20. století.

Obr. č. 21: Jihozápadní kout náměstí, před 1876. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 122 mm, šířka 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-15. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie zachycuje stav části náměstí před stavbou neorenesanční budovy První záložny a sousedního domu č. p. 192. Rohový dům (č. p. 195) s rokokovým štítem se nazývá Brejchův dům. Dodnes má dochovanou většinu původních pozdně gotických konstrukcí. Za domovní frontou vystupuje renesanční zvonice z let 1583–1585 a děkanský kostel sv. Vavřince ve své podobě před novogotickou přestavbou.

Obr. č. 22: Jihozápadní kout náměstí, 1890. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 122 mm, šířka 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-16. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zleva neorenesanční budova První záložny (1877/1878), neorenesanční dům č. p. 192, za nímž vystupuje střecha zvonice, kostel sv. Vavřince a Brejchův dům č. p. 195.

Obr. č. 23: Budova reálné školy, 70. léta 19. století. Die Haupt und Realschule zu Hohenmauth – Hlavní a reální škola ve Vysokém Mýtě. A. Hüttel. Grafika, výška 600 mm, šířka 440 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, archiv, bez inv. č. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na školu z dnešní Komenského ulice. Škola byla postavena podle plánů architekta Františka Schmoranze v roce 1855. Jedná se o hodnotnou novogotickou budovu, která si dodnes uchovala svou původní podobu, kromě vížky na střeše. Okolo školy byla později založena zahrada, která byla v roce 1952 zrušena, a od té doby se jedná o veřejný park Otmara Vaňorného (v letech 1895–1927 učitel na místním gymnáziu a překladatel z řečtiny a latiny). Dnes budova slouží jako I. stupeň ZŠ Javornického. Kromě školy veduta zachycuje i kostel sv. Vavřince před přestavbou. Za střechou školy vyčnívají dva křížky na vrcholcích jeho věží.

Obr. č. 24: Návrh regotizace kostela sv. Vavřince, 1878. Děkanský chrám ve Vysokém Mýtě: Podle plánu Frant. Schmoranze upravil Josef Škorpil. Fotolitografie, výška 150 mm, šířka 355 mm. Publikováno jako příloha: JIREČEK, Hermenegild: Královské věnné město Vysoké Mýto. Obraz místopisný, dějepравný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, sign. C 11. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Původní návrh Františka Schmoranze se od výsledné podoby kostela po regotizaci liší. Návrh má velmi blízko k jeho dalšímu projektu – regotizaci děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chrudimí. Výslednou podobu vysokomýtského kostela však ovlivnil Josef Mocker, který vedení stavby převzal v roce 1892.

Obr. č. 25: Průhled Försterovou ulicí ke kostelu sv. Vavřince, cca 1880. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 100 mm, šířka 142 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1034. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Dnešní ulice Försterova nesla do roku 1882 název Horní kostelní. V roce 1882 byla přejmenována na Děkanskou a na počátku 20. století dostala název po Rozálii Smutkové, která založila Dobročinný ústav v barokním domě č. p. 174 (na fotografií vpravo; srov. obr. č. 43). Presbytář a jižní věž kostela jsou na fotografií zachyceny ještě před novogotickými úpravami (srov. obr. č. 52 – průhled toutéž ulicí ke kostelu cca 1907). – Josef Bohuslav Förster (1859–1951), jehož jméno ulice dnes nese, byl český hudební skladatel, který se přátelil s členy místního zpěváckého spolku Otakar.

Obr. č. 26: Zdonínská ulice (dnes Komenského) na Litomyšlském předměstí, 1880. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 158 mm, šířka 110 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-10. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled je pořízen z křižovatky s ulicí Litomyšlskou. Vlevo rodný dům Hermenegilda Jirečka, v pozadí bývalá hlavní a reálná škola, později obecná škola dívčí, a věže kostela sv. Vavřince před novogotickou přestavbou.

Obr. č. 27: Pohled z náměstí k Pražské bráně, před 1882. Fotografie, výška 115 mm, šířka 162 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě,

inv. č. 22D-27. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Roh náměstí Přemysla Otakara II. (od roku 1881 Královského náměstí) a Pražské ulice (od roku 1881 Palackého). Brána je zachycena v podobě před novogotickou úpravou (srov. komentář k obr. č. 28).

Obr. č. 28: Pražská brána, před 1882. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 100 mm, šířka 137 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-26. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pražská brána na snímku z Pražského předměstí je zachycena ještě před novogotickou úpravou, jež proběhla v letech 1882–1883 z popudu Aloise Vojtěcha Šembery a podle návrhu c. k. konzervátora Chrudimského kraje Františka Schmoranze. Brána je zachycena v původní podobě s horním spojovacím můstkem mezi věžemi, který byl při rekonstrukci odstraněn, a s prostou nízkou střechou na velké věži, která byla nahrazena vysokým osmibokým jehlanem a čtyřmi nárožními vížkami. Ochoz byl prolomen čtyřmi novými hrotitými okny na každé straně a věž dostala hodiny s cimbály. V popředí je na fotografii vidět křižovatka ulic Pražská, Komenského (do roku 1881 Zdonínská) a Hálkova (před rokem 1903 Hluboká). Domy před branou vpravo dnes již nestojí.

Obr. č. 29: Zbytky městského opevnění a budova starého děkanství, před 1880. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 205 mm, šířka 260 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1018. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled z dnešní Komenského ulice (tehdy Zdonínské) zachycuje prostor, v němž byla v letech 1880–1882 vystavěna budova gymnázia (srov. obr. č. 42, tamtéž i komentář). V popředí městská hradba, za ní zahrada a barokní budova starého děkanství (obojí bylo v souvislosti s výstavbou gymnázia zbořeno). V pozadí je vidět západní průčelí kostela sv. Vavřince před novogotickou přestavbou, vpravo je budova obecné školy dívčí z roku 1855.

Obr. č. 30: Všeobecná veřejná nemocnice, cca 1880. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 248 mm, šířka 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1011. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Původní budova nemocnice s kapacitou 36 lůžek z roku 1875 od architekta Františka Schmoranze st. na křižovatce ulic Pražské (dnes Hradecké) a Vraclavské na Pražském předměstí byla za první republiky začleněna do nové, dodnes stojící budovy Vysokomýtské nemocnice (později dále rozšiřované), která stále (byť v omezené míře) slouží pacientům.

Obr. č. 31: Kostel sv. Vavřince před regotizací, 1886. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 226 mm, šířka 277 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1021. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – S postupnou opravou kostela v duchu architektonického purismu se začalo v roce 1875 a práce se protáhly až do roku 1904. Na rekonstrukci se podíleli architekti František Schmoranz st., Josef Mocker a Josef Podhájský. V poslední fázi oprav bylo přestavěno západní průčelí včetně obou věží, jejichž horní dvě patra byla snesena a znovu vystavěna. Nové věže byly opatřeny vysokými krovky a mezivěžní prostor dostal nový vstupní portál, vysoké hrotité okno a trojúhelný štít. Masivní opěrák ze 16. století zpevňující nároží severní věže byl odstraněn. Dnešní výška věží činí 67 m.

Obr. č. 32: Kostel sv. Vavřince a gymnázium, cca 1887. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 248 mm, šířka 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1024. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie byla pořízena z věže Pražské brány. V popředí jsou domy v ulicích Vrchlického (tehdy Střelecké) a Nerudově (tehdy Vodíčkově), vpravo dlouhá střecha vojenské jízdárny.

Obr. č. 33: Dvojitý kůr v kostele sv. Vavřince, 1888. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 195 mm, šířka 247 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1255. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na interiér kostela z presbytáře ke dvěma kůrům v mezivěžním prostoru. Spodní kůr sloužil literátskému bratrstvu. Při přestavbě mezivěžního prostoru byly kůry odstraněny a postaven byl jediný. Na fotografii jsou zachyceny lucerny u lavic a také stará barokní kazatelna, která byla po přestavbě nahrazena novogotickou.

Obr. č. 34: Kostel sv. Vavřince při přestavbě západního průčelí, cca 1892. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 235 mm, šířka 205 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1025. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Západní průčelí kostela bylo zcela přezděno.

Obr. č. 35: Choceňské předměstí, cca 1884. Josef Králík. Fotografie, výška 86 mm, šířka 113 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1174. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na snímku je vidět Ústeckou třídu (dnes třída Kpt. Poplera); malebná budova s věžičkou je Matouškovou vilou č. p. 54 v ulici Na Karlově.

Obr. č. 36: Hřbitov kolem kostela Nejsvětější Trojice, 1890. Fotografie, výška 195 mm, šířka 247 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-929. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Kostel Nejsvětější Trojice byl postaven roku 1543 jako hřbitovní. Hřbitov okolo kostela byl v provozu až do konce 19. století, kdy byl založen dnešní hřbitov na Litomyšlském předměstí na okraji města. V pozadí věž Litomyšlské brány.

Obr. č. 37: Kasárna 98. pěšího pluku, 1892. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 121 mm, šířka 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-22. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Kasárna při silnici k Litomyšli byla vystavěna v roce 1888. V popředí je socha Panny Marie, která byla později přesunuta blíže k městu a dnes se nachází v zahradě Klöcklerova statku. Budova zcela vlevo byla zbořena v 90. letech 20. století a na jejím místě stojí Penny Market, zbylé dvě stojí dodnes. Neslouží již však svému původnímu účelu.

Obr. č. 38: Jezdecká kasárna 2. zeměbraneckého pluku, 1892. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 222 mm, šířka 277 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-994. Sken Regionální

muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na kasárna na Litomyšlském předměstí v Husově ulici (tehdy Litomyšlské) od západu přes dnes již neexistující rybníček na Blahovském potoce (Nejzbach). Budova po roce 1990 sloužila jako pobočka Střední odborné školy obchodu a služeb v Chocni, dnes slouží místním spolkům.

Obr. č. 39: Pohled na centrum města od jihozápadu, cca 1900. Fotografie, výška 180 mm, šířka 129 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22N-493. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie byla pořízena z oken kasáren 30. pěšího pluku u železniční zastávky; v popředí jsou staveniště secesních vil v Žižkově ulici (dnes Gen. Závady).

Obr. č. 40: Tyršovo náměstí z věže Pražské brány, před 1900. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 100 mm, šířka 142 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1148. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V prostoru dnešního Tyršova náměstí stával ve středověku minoritský klášter zničený husity v roce 1421. Jeho ruiny se zde nacházely ještě v roce 1582, kdy byly použity jako stavební materiál na stavbu zvonice u kostela sv. Vavřince. Místní pojmenování „Na Klášteře“ se uchovalo až do druhé poloviny 19. století. Do roku 1912, kdy zde byla vztyčena socha Miroslava Tyrše (první na českém venkově), neslo prostranství jméno Klášterní náměstí, od roku 1912 Tyršovo. Na místě sokolovny stával tzv. Weitzerův dům, který místní TJ Sokol zakoupila roku 1897 i s přilehlým pozemkem a v letech 1900–1902 proběhla stavba sokolovny. Na fotografii je zachycena i tzv. Klášterní bašta – jeden ze zbytků městského opevnění, a v pozadí osada Limperka (Lipová) a Bučkův kopec.

Obr. č. 41: Stará zástavba na Litomyšlském předměstí, před 1900. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 113 mm, šířka 153 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1189. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zachycena je křižovatka ulic Litomyšlské a Jeronýmovy (původně Nad Nejzbachem). Na místě domů vpravo bylo v roce 1902 postaveno novorenesanční vojenské kasino. V pozadí Klöcklerův statek č. p. 65.

Obr. č. 42: Budova gymnázia, cca 1900. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 248 mm, šířka 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-975. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na monumentální školní budovu gymnázia a chlapecké školy byl pořízen z Komenského ulice. Gymnázium bylo založeno roku 1879, výstavba budovy probíhala v letech 1880–1882 podle návrhu Saturnina Hellaera. Staveniště bylo zvoleno v místech, kudy procházela hradební linie – část městských hradeb, stejně jako barokní budova starého děkanství, byla tehdy zbořena (srov. obr. č. 29, tamtéž i komentář).

Obr. č. 43: Barokní dům v Děkanské (dnes Försterově) ulici, před 1900. Fotografie, výška 120 mm, šířka 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-128. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V domě č. p. 174 v Děkanské ulici se nacházel Dobročinný ústav Rozálie Smutkové. Dům byl zbořen okolo roku 1930. Spolu s rovněž zbořeným sousedním domem č. p. 175, Bubnovým domem č. p. 107 v Tůmově ulici a Brejchovým domem č. p. 195 na náměstí se jednalo o cenný pozůstatek barokní zástavby města z doby po požárech v letech 1700 a 1774.

Obr. č. 44: Tzv. „Bubnův dům“ (č. p. 107), 1903. Josef Králík. Fotografie, výška 116 mm, šířka 130 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1175. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Jeden z dochovaných barokních domů v centru města z doby po požáru v roce 1774 se nachází na rohu ulic Tůmovy a Šafaříkovy.

Obr. č. 45: Žižkova ulice (dnes Gen. Závady), po 1900. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-100. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Žižkova ulice byla spojnici mezi železniční zastávkou a městem. S výstavbou ulice se započalo po roce 1900, tamější secesní vily vystavěl místní architekt a stavitel Josef Drahoš. Ulice je dodnes cenným příkladem maloměstské vilové architektury počátku 20. století a současně je důležitou pěší spojkou mezi centrem města a sídlištěm na Litomyšlském předměstí.

Obr. č. 46: Tomášková cihelna na Pražském předměstí, cca 1900. Josef Králík. Fotografie, výška 95 mm, šířka 165 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1191. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Výstavba cihlářských závodů JUC. Josefa Tomáška byla započata roku 1873. Jako první v českých zemích zavedly výrobu francouzských drážkových tašek „falcovek“ a vyráběly se zde též glazované tašky a cihly lícovky. Cihelna rozvázala do celé monarchie. Ve 20. letech minulého století zaměstnávala 180 dělníků. Ve druhé polovině 20. století sloužila jako sklady n. p. Karosa. Cihelna v roce 2015 ustoupila stavbě parkoviště. Zůstala jen správní budova sloužící jako byty.

Obr. č. 47: Pohled na město od severu z tzv. Králíkovy louky, 1903. Josef Králík. Fotografie, výška 113 mm, šířka 158 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1168. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na Králíkově louce na Pražském předměstí se nacházelo první vysokomýtské sokolské hřiště. Na fotografii je zachycena velká část městského panoramatu. Zleva: Klášterská bašta, novorenesanční sokolovna postavená v letech 1900–1902 podle návrhu Josefa Podhájského, věže kostela sv. Vavřince, tzv. Vodárenská bašta (hradební věž, od roku 1768 vodárna) a věž Pražské brány.

Obr. č. 48: Pohled na město od jihu, cca 1905. Fotografie, výška 125 mm, šířka 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4978. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na fotografii pořízené od železniční trati ve směru od Litomyšle je vlevo budova bývalého vojenského velitelství (dnes razantně přestavěno, pobočka Policie ČR), dále vížky secesní zástavby v Žižkově ulici (dnes Gen. Závady), kostelní věže, věžička vily č. p. 173 v Husově ulici a zvonice.

Obr. č. 49: Pražské předměstí v pohledu z Pražské brány, 1903. Josef Králík. Fotografie, výška 99 mm, šířka 145 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1176. Sken Regionální muzeum ve Vysokém

Mýtě. – Zachycena je zástavba okolo Pražské třídy. Rohový dům vlevo je hotel Kobylka (č. p. 87), dále v ulici hostinec U Bílého beránka (Na Podloubí) č. p. 83, zbouraný roku 1953. Vpravo vřadu komín cihelny u nádraží, uprostřed komín První slévárny a strojírna, vlevo komín Kurkových parních lázní a zcela vlevo měšťanský pivovar.

Obr. č. 50: Zástavba na Pražském předměstí, cca 1905. Fotografie, výška 120 mm, šířka 170 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-129. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na snímku je zachyceno nožičství Antonína Nechvíleho (č. p. 2 v Hálkově ulici), vpravo je dům č. p. 274 na rohu ulic Hálkovy a Pražské. Vlevo nad střechami vyčnívá věž Pražské brány.

Obr. č. 51: Havlíčkovy sady, počátek 20. století. Vysoké Mýto. Havlíčkovy sady. Kolorovaná pohlednice. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-2310. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Havlíčkovy sady byly zřízeny jako jeden z dnešních pěti parků, tvořících prstenec zeleně kolem historického jádra města. Na jejich místě se nacházela vojenská jízdárna. Na této pohlednici vidíme zleva kostel sv. Vavřince po rekonstrukci, budovu gymnázia, budovu opatrovny a sirotčince a dva secesní domy v Komenského ulici.

Obr. č. 52: Průhled Försterovou ulicí ke kostelu sv. Vavřince, cca 1907. Ferdinand A. Brožek. Fotografie, výška 125 mm, šířka 157 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1030. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Průhled ulicí Försterovou (tehdy Rozálie Smutkové) ke kostelu sv. Vavřince krátce po dokončení novogotické přestavby (srov. obr. č. 25 – průhled toutéž ulicí ke kostelu cca 1880).

Obr. č. 53: Pohled na město od západu z budovy nového měšťanského pivovaru, před 1910. Jan Popelka. Fotografie, výška 128 mm, šířka 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-5052. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V pravé části snímku je patrná secesní zástavba ulice Gen. Závady (tehdy Žižkovy). Objekt zcela vpravo je bývalá budova vojenského velitelství výrazně přestavěná ve druhé polovině 20. století, dnes sídlo Policie ČR. Na snímku je dobře patrné, že převážná část zástavby Pražského a Litomyšlského předměstí okolo železniční trati a západně od ní vznikla až v průběhu 20. a 30. let 20. století.

Obr. č. 54: Jižní a západní strana náměstí v pohledu z věže okresního zastupitelství, cca 1910. Fotografie, výška 124 mm, šířka 172 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-62. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Náměstí je zachyceno v době konání trhu. V popředí je obloukem vedená hlavní silnice a uprostřed mariánský sloup (statue Panny Marie) – morový sloup z roku 1715. Okolo kruhová výsadba kaštanů pomrzlých v zimě 1929, následně skácených a nahrazených výsadbou dnešních lip. Za jižní domovní frontou zcela vlevo kasárna 30. pěšího pluku, zvonice, budova obecné školy dívčí, kostel sv. Vavřince, budova gymnázia, za západní domovní frontou budovy nového pivovaru a cihelna u nádraží.

Obr. č. 55: Severovýchodní kout náměstí, cca 1910. Fotografie, výška 132 mm, šířka 179 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-76. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Vlevo neorenesanční budova Okresního zastupitelství z let 1901–1902, dále radnice s barokním průčelím a dvěma štíty a obecní hostinec, na jehož místě dnes stojí funkcionalistická budova původně městské spořitelny, nyní městského úřadu.

Obr. č. 56: Pohled z věže Pražské brány směrem k náměstí, 1. čtvrtina 20. století. Fotografie, výška 120 mm, šířka 163 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-65. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zleva neorenesanční budova okresního zastupitelství, věž bývalé Choceňské brány, tzv. Panský dům se dvěma barokními štíty, v jádru však budova renesanční z roku 1536 (radnice), obecní hostinec č. p. 92, hostinec U Černého orla č. p. 93 a budova staré radnice, později soudu, v jádru z 15. století, přestavěná klasicistně.

Obr. č. 57: Litomyšlské předměstí z věže kostela sv. Vavřince, 1913. Fotografie, výška 123 mm, šířka 159 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-91. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V popředí řadová zástavba Komenského ulice, vilová zástavba kolem železniční trati a v pozadí rozlehlý areál kasáren 30. pěšího pluku z počátku 20. století. Zcela vpravo Charvátova vila č. p. 247 od architekta Jana Kotěry z roku 1910 (srov. obr. č. 58).

Obr. č. 58: Návrh Charvátovy vily, 1910. Návrh villy P. V. Charvátova ve Vysokém Mýtě. Jan Kotěra. Kopie stavebních plánů, výška 500 mm, šířka 640 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-551. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Významné místo mezi vilami ve vilové čtvrti, která začala počátkem 20. století vznikat okolo železniční trati na západě města, zaujímá Charvátova vila (ulice Rokycanova, č. p. 247) od proslulého architekta Jana Kotěry. Vila ve stylu individualistické moderny s velkou zahradou byla podle Kotěrových plánů postavena v letech 1909–1910 místním stavitelem Josefem Drahošem a dodnes se dochovala ve zcela původní podobě. <https://www.pamatkovykatalog.cz/vila-charvatova-774070> [cit. 19. 2. 2021].

Obr. č. 59: Pohled na město od jihu od Blahovského potoka, před 1918. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 163 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4999. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zleva kasárna 303. dělostřeleckého pluku, jezdecká kasárna, Klöcklerův statek, vojenské kasino z roku 1902 (dnes základní umělecká škola), kostel sv. Vavřince, zvonice, věž Litomyšlské brány a kostel Nejsvětější Trojice. V popředí Blahovský potok (Nejzbach).

Obr. č. 60: Severozápadní část náměstí, cca 1920. Josef Králík. Fotografie, výška 90 mm, šířka 138 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-625. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na náměstí z věže okresního soudu (bývalé radnice). Uprostřed mariánský sloup z roku 1715 a kolem něj kaštan. V pozadí komíny průmyslových podniků na Pražském předměstí, Pražská brána a zcela vpravo tzv. Vodárenská bašta (bývalá hradební věž) a sokolovna.

Obr. č. 61: Pohled z Pražské brány na Havlíčkovy sady, cca 1920. Jaroslav Škorpil. Fotografie, výška 180 mm, šířka 240 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-923. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Zleva: zvonice, kostel sv. Vavřince, obecná škola dívčí (dnes I. stupeň ZŠ Javornického), budova gymnázia, Veřejná městská obchodní škola a v pozadí budovy kasáren 30. pěšího pluku. Havlíčkovy sady byly založeny na počátku 20. století na místě vojenské jízdní.

Obr. č. 62: Letecký pohled na město od jihozápadu, 1923. *Pohledy s letadla, č. 232. Vysoké Mýto*. Černobílá pohlednice. Vydal Klub čsl. turistů v Praze, 1930. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-3622. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohlednice zachycuje historické jádro města a okolní ulice zhruba od jihozápadu. Ve středu pohlednice je náměstí Přemysla Otakara II. (tehdy Krále Otakara) s kruhovou výsadbou kaštanů a dvou řadách kolem morového mariánského sloupu. Tyto kaštany byly v roce 1929 nahrazeny lipami, které rostou na náměstí dodnes. Půdorys historického jádra a okolních ulic je zcela totožný s dnešním stavem. Ve spodní části pohlednice je velmi dobře patrný kostel sv. Vavřince se zvonicí a školní budovy kolem Vaňorného náměstí (tehdy Kostelního). Patrné jsou i další historické dominanty města. Při levém a spodním okraji je dobře zřetelná Komenské ulice, obkružující jihozápadní obvod historického centra. To je obklopeno prstencem parků v místech bývalého opevnění. Pohlednice zachycuje při svém horním okraji většinu Choceňského předměstí (bez Limperků), a to ještě před výstavbou průmyslového areálu Sodomkovy karosárny. Z výrazných budov zde vyniká jen vysoká budova Panského (Kašparova) mlýna.

Obr. č. 63: Komenské ulice s nově postavenou divadelní budovou, 1925. Josef Králík. Fotografie, výška 85 mm, šířka 135 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-316. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Divadlo bylo otevřeno v roce 1925. Autorem budovy byl místní stavitel Vincenc Mašek. Budova byla postavena ve stylu art deco a vyniká architektonicky bohatě členěným průčelím. I přes svou velkorysost byla stavba zamýšlena jen jako provizorium, než bude postaveno větší divadlo. K jeho stavbě ale již nedošlo. Kapacita divadla činí 318 diváků a slouží nejen divadelním, ale i filmovým představením.

Obr. č. 64: Pozdně gotický portál domu č. p. 206 na náměstí, cca 1930. Fotografie, výška 127 mm, šířka 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-164. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Dům byl mnohokrát přestavován, v jádru je však pozdně gotický, čemuž odpovídá i jeho portál z konce 15. století s přetínanou profilací. Za portálem je dochován průjezd do dvora s renesanční klenbou. Klasicistní vrata zachycená na fotografii byla v 90. letech 20. století nahrazena moderními prosklenými. V domě mělo v letech 1968–1990 sídlo vojenské velitelství sovětské armády. Dnes dům slouží jako restaurace a penzion.

Obr. č. 65: Pohled na město od jihovýchodu od lesa zvaného Dráby, cca 1930. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 160 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-5000. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Vlevo návrší Vrcha, pod ním kasárenské budovy. Dále zástavba Litomyšlského předměstí s vojenským kasínem a historické centrum města s monumentální budovou měšťanské školy z let 1906–1907 v popředí, postavenou podle projektu Ladislava Skřivánka (dnes II. stupeň ZŠ Javornického).

Obr. č. 66: Pohled od náměstí na Litomyšlské předměstí, před 1930. Josef Králík. Fotografie, výška 90 mm, šířka 140 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-178. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie pořízená z věže budovy okresního soudu (bývalé radnice) zachycuje v popředí Tůmovu ulici, spojující náměstí a Litomyšlskou bránu. Za bránou zástavba Litomyšlského předměstí s kasárenskými. Vlevo od brány hostinec U Tejnůrů a původně hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice. Zcela vlevo někdejší měšťanská škola, nyní II. stupeň ZŠ Javornického.

Obr. č. 67: Kasárenské objekty na Litomyšlském předměstí od jihovýchodu, 1930. Jan Popelka. Fotografie, výška 85 mm, šířka 140 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-5137. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie zachycuje všechny kasárenské areály na Litomyšlském předměstí, kde jich byla největší koncentrace. Kasárny sloužily vojákům do roku 1990. Po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 je obsadila sovětská posádka, která patřila k největším na území státu. Sověti z města odešli v první vlně odsunu, tedy v první polovině roku 1990. Československá armáda se již do města na základě přání obyvatel města nevrátila a objekty byly převedeny do majetku města a následně upraveny pro jeho potřeby, některé rozprodány. Všechny objekty našly své nové využití.

Obr. č. 68: Stará zástavba na Choceňském předměstí, před 1930. Josef Králík. Fotografie, výška 87 mm, šířka 135 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-227. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na fotografii jsou zachyceny domky v Brandlově ulici, v pozadí je věž Karaska s barokní cibulovitou bání, jediný pozůstatek Choceňské brány.

Obr. č. 69: Průmyslová zóna na Pražském předměstí, před 1930. Josef Králík. Fotografie, výška 84 mm, šířka 135 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-264. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V popředí jsou patrné komíny cukrovaru a Tomáškovy cihelny, v pozadí panorama historického centra.

Obr. č. 70: Nádraží, 1930. Jan Popelka. Fotografie, výška 126 mm, šířka 166 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1201. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Vysokému Mýtu se bohužel vyhnula Severní státní dráha dokončená roku 1845. Železniční stanice Zámorskou na této dráze nesla v letech 1862–1882 i přes svou sedmikilometrovou vzdálenost od města název Vysoké Mýto. Jednokolejná lokální trať 018 Choceň – Vysoké Mýto – Litomyšl byla uvedena do provozu v roce 1882. Při otevření se počítalo s budoucím prodloužením trati z Litomyšle do Poličky, které bylo navrženo v roce 1910. K tomu ale

tehdy ani nikdy později nedošlo – kromě toho, že záhy vypukla 1. světová válka, hrála svou roli i finanční náročnost stavby a její problematická rentabilita. Kromě hlavního nádraží na Pražském předměstí byla později blíže k centru města zřízena i zastávka (dnes Vysoké Mýto-město).

Obr. č. 71: Vrchlického ulice, před 1930. Fotografie, výška 87 mm, šířka 135 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-180. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Vrchlického ulice tvoří západní část okružní komunikace historického jádra města. Na fotografii je zachycena rodina obuvníka Aloise Stoklasy, který měl v domě č. p. 225 dílnu. V pozadí na fotce dominuje věž Pražské brány.

Obr. č. 72: Pohled Husovou ulicí směrem k centru, 1930. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 157 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-97. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V popředí můstek přes Blahovský potok (Nejzbach). Vzadu u silnice střechy Klöcklerova statku, vížka vojenského kasína, vpravo kostel sv. Vavřince, komín blíže neznámého podniku (snad Mikuleckého kovárna), zvonice, Litomyšlská brána, kostel Nejsvětější Trojice a bývalá měšťanská škola (dnes ZŠ Javornického).

Obr. č. 73: Husova ulice, 1930. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 157 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-98. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Ulice dnes tvoří hlavní část průtahu silnice I/35 přes město. Vlevo vily, včetně vily zvané Jitřenka (s vyšší věžičkou). Naproti Jitřence eklektická budova okresního národního výboru (do roku 1960). Na místě domu před okresním národním výborem byl v letech 1974–1982 postaven krytý plavecký bazén.

Obr. č. 74: Pohled na město od východu (severovýchodu) z návrší Vinice, 1934–1935. Černobílá pohlednice. Vydal Jan Procházka, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-799. – Vinice jsou návrší zvedající se nad pravým břehem řeky Loučné. Dosahuje výšky 318 m n. m. Na jeho svazích se v minulosti provádělo několik (neúspěšných) pokusů o pěstování vinné révy. Na svazích návrší se rozprostírá stejnojmenná víska, která je dnes poklidnou okrajovou zahradní čtvrtí města. Z vrcholu návrší se naskýtá pěkný pohled na město a spolu s Bučkovým kopcem se jedná o místo, odkud v minulosti bylo pořízeno množství celkových pohledů na město. Takovým případem je i tato pohlednice. V popředí se nachází lipová alej kolem tzv. „chodničku na Vinice“, který je oblíbeným místem procházek. Od 30. let 20. století je chodniček řešen formou betonových panelů. Za alejí se vine tok tzv. Jalového potoka, vroubeného stromovím. Jalový potok je jedním z ramen Loučné. Za Jalovým potokem naznačuje další linie stromů tok náhonu z Loučné, nazývaného Mlýnský potok. Za Mlýnským potokem se již nachází zástavba Choceňského předměstí. Nad jeho střechy ční množství zeleně vytvářející prstencem kolem bývalého městského opevnění. Zcela vlevo vyčnívá nad zeleň budova bývalé měšťanské školy (dnes ZŠ Javornického) na Litomyšlském předměstí. Více vpravo je patrná střecha bývalých kasáren 30. pěšího pluku. Hned vedle ní je dobře zřetelná velká věž Litomyšlské brány. Střed pohlednice vyplňují dominanty v podobě velké věže Choceňské brány, zvonice, kostela sv. Vavřince a staré pošty, čnící nad střechy městských domů. V pravé části snímku panorama doplňuje věž Pražské brány. U pravého okraje jsou patrné štíty sokolovny. Za městem je dobře vidět terén zvedající se jihozápadním směrem až do výšky více než 480 m n. m. Nad věží Litomyšlské brány pod lesem je dobře zřetelná vesnice Vanice, dnes místní část Vysokého Mýta.

Obr. č. 75: Funkcionalistická budova městské spořitelny na náměstí, 1934. Josef Lukeš. Fotografie, výška 171 mm, šířka 227 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1126. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Městská spořitelna (č. p. 92) byla postavena na místě obecního hostince vedle městského úřadu v roce 1932 místním stavelem Josefem Drahošem. Budova dnes slouží jako městský úřad.

Obr. č. 76: Týršova veřejná plovárna, 1935. Fotografie, výška 90 mm, šířka 140 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-6850. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Plovárna byla postavena v letech 1932–1933 ve spolupráci místní TJ Sokol a města na severním okraji Pražského předměstí. Práce byly zadány vysokomýtskému staviteli Josefu Drahošovi. Bazén má rozměry 75 × 110 m a patří tak mezi největší u nás; součástí bazénu je i padesátimetrová plavecká dráha s hloubkou 3 m. Architektonicky cenná je funkcionalistická budova restaurace a provozního zázemí (na fotografii vzadu uprostřed). Tato je od roku 2001 chráněna jako kulturní památka. Zmodernizovaná plovárna dodnes slouží obyvatelům města.

Obr. č. 77: Komenské ulice, 1938. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 155 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-7846. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Komenské ulice oblohou obíhá historické jádro města po vnější straně bývalých hradeb. Vlevo jsou Havlíčkovy sady – park zřízený na počátku 20. století. Za stromy vyčnívá nároží Veřejné měšťanské obchodní školy (dnes Vyšší odborná a střední odborná škola stavební), úplně vzadu dům brigádního generála Ladislava Zbořila, vpravo od něj obecní činžovní dům a napravo dva secesní domy č. p. 211 a 199 z let 1905 a 1907, vystavěné podle projektů Josefa Drahoše a Ladislava Skřivánka (na fotografii s nápisem „Zubní lékař“).

Obr. č. 78: Pohled na město z Choceňského předměstí, cca 1938. Jan Popelka. Fotografie, výška 105 mm, šířka 155 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4963. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V popředí fotografie, pořízené z okna Kašparova mlýna (č. p. 78), je vidět Zamastilovo zahradnictví a ulice Kpt. Poplera (tehdy Švehlova). Zleva: Sadilkův (Abrahamův) dům, dnes Dům dětí a mládeže Mikádo, nad ním střecha věže Litomyšlské brány, věž Karaska bývalé Choceňské brány, vížka budovy soudu (bývalé radnice), střecha zvonice, kostel sv. Vavřince a budova pošty (původně okresního výboru).

Obr. č. 79: Budovy nového měšťanského pivovaru na Pražském předměstí, cca 1938. Jan Popelka. Fotografie, výška 120 mm, šířka 170

mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-5143. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Nový pivovar byl postaven v letech 1898–1900 a nahradil původní budovu, která se nacházela v severovýchodním rohu náměstí na místě neorenesanční budovy okresního výboru a pošty. Do 1. světové války vařil pivovar 20 000 hl piva ročně. Během války produkce rapidně klesla. Pivovar vyráběl 10° Vysokomýtské pivo a 12° Kujebák. Po 2. světové válce zde byla produkce piva ukončena a začalo se tu s výrobou lihovin. Ta byla ukončena v roce 1951. Poté budovy sloužily jako sklady. Po roce 2008 byla velká část areálu zbořena a na jejich místě se začalo se stavbou bytového komplexu. Projekt však nebyl dokončen. Pivovar má soukromého majitele. Dodnes zůstala dochována značně zchátralá budova sladovny a hvozdu (na snímku vpravo), která se v roce 2019 dočkala opravy střechy.

Obr. č. 80: Mlýn Visnarov na východním okraji města, 1938. Jan Popelka. Fotografie, výška 115 mm, šířka 158 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4845. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Visnarov (Wiesnarov) při silnici k Ústí nad Orlicí je jedním z mnoha mlýnů na Loučné v okolí města. Historie mlýnů sahá často do 15.–16. století. Pro mlýny byl v 15. století zřízen též náhon, zvaný dnes Mlýnský potok, protékající na rozdíl od původní řeky blíže kolem města. Visnarov je poprvé připomínán v roce 1434.

Obr. č. 81: Ústí Nerudovy ulice na náměstí, 1943. Jan Popelka. Fotografie, výška 140 mm, šířka 90 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-6961. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V roce 1942 bylo náměstí na památku tzv. vítězství německých zbraní v Evropě pojmenováno jako Viktoria Platz (což je patrné na tabulce na nároží domu), stejně jako například hlavní náměstí v Poličce či náměstí Svobody v Brně. Jméno po zakladateli města Přemyslu Otakarovi II. dostala tehdy dosavadní Husova třída.

Obr. č. 82: Andělská ulice, 1945. Jan Popelka. Fotografie, výška 95 mm, šířka 160 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4951. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Andělská ulice narušuje jinak téměř souměrnou uliční síť historického jádra města. Rozděluje totiž jihozápadní domovní blok vedví. Její původní název zněl „Zadní špitálská“, neboť se tu nacházel městský špitál. Název Andělská ulice nese od roku 1882. Úzká malebná ulička nabízí jeden z nejhezčích pohledů na věže kostela sv. Vavřince.

Obr. č. 83: Pohled na část města od severu z Bučkova kopce, 1950. Jan Popelka. Fotografie, výška 90 mm, šířka 140 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4986. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Bučkův kopec je stolový vrch se dvěma vrcholy severně od města (314–315 m n. m.). Nabízí pěkný výhled na město a přilehlou krajinu. Spolu s nedalekým návrším Vinice (318 m n. m.) se jedná o místo, odkud je panorama města fotografováno nejčastěji. Po roce 2000 se uvažovalo o stavbě rozhledny na nižším z vrcholů. Byl však položen jen její základní kámen a k její stavbě již nedošlo. Nižší z vrcholů nese označení Na Plese. Podle H. Jirečka se zde v pohanských dobách konaly slavnosti neboli plesy. Zleva: budova pošty, zvonice, kostel sv. Vavřince, budova gymnázia, kasárna, Klášterská bašta, sokolovna a věž Pražské brány. V popředí Choceňské předměstí.

Obr. č. 84: Mariánský (morový) sloup na náměstí Přemysla Otakara II., cca 1950. Jan Popelka. Fotografie, výška 88 mm, šířka 140 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4985. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pískovcová statue pochází z roku 1715, je vysoká 14 m. Byla vztyčena na památku uzavření Rastatského míru mezi habsburskou monarchií a Francií a jako dík za pomínutí morové epidemie let 1714–1715, která si ve Vysokém Mýtě vyžádala 57 obětí. Kromě sochy Panny Marie je sloup zdoben sochami sv. Jana Nepomuckého, sv. Josefa, sv. Floriána a sv. Vavřince. Na střední části sloupu jsou čtyři latinské nápisy s chronogramem 1715. Jižní strana: *LI-BERATA A CONTAGIONE PATRIA ET CONCLVSA CVM GALLIS PACE* (Po osvobození vlasti od moru a uzavření míru s Francouzi); východní strana: *OFFERT REGIA DOTALIS CIVITAS ALTO-MAVTA* (Věnuje královské věnné město Vysoké Mýto); západní strana: *EIA DEI NOBIS SVCCVRRAS MATER EGENIS* (O, Matko Boží, přispěj nám bídným); severní strana: *VOS O PATRONI NOSTRI IN PACE, FAME ET BELLO NOS CVSTODITE* (Vy, ochráncové naši, opatrujte nás v čase pokoje, hladu a války).

Obr. č. 85: Model sídliště u hřbitova, 50. léta 20. století. Anonym. Model z lepenky a kartonu je umístěn na dřevěné desce o rozměrech 1200 × 900 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 2D-6. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Deskový model bytové výstavby v lokalitě u hřbitova v oblasti ulic Palackého, Brandlova a Roháčova na Litomyšlském a na Choceňském předměstí. Výstavba byla provedena ve stejném rozsahu jako na modelu, pouze budova samoobsluhy (na modelu vlevo na křižovatce ulice Brandlovy s třídou Českých bratří) byla nakonec postavena jinde (na modelu vpravo na křižovatce ulice Palackého s třídou Českých bratří).

Obr. č. 86: Letecký pohled na střed města, 60. léta 20. století. Josef Teplý. Fotografie, výška 128 mm, šířka 170 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-8615. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Uprostřed snímku náměstí Přemysla Otakara II. (tehdy Gottwaldovo), které je s rozlohou 2,5 ha největším náměstím čtvercového typu v českých zemích. V jeho středu leží malý parčík s lipami, obklopující mariánský morový sloup z roku 1715. Náměstí je na snímku již po rekonstrukci provedené v 60. letech, při níž byly zasypány a zabetonovány sklepy domů vyběhající pod náměstí. Poslední velká rekonstrukce náměstí proběhla v letech 1996–1997, kdy dostalo novou dlažbu s mozaikami.

Obr. č. 87: Model sídliště na Pražském předměstí, 1965. Anonym. Fotografie, výška 115 mm, šířka 175 mm. Státní oblastní archiv v Zámruku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Okresní národní výbor Ústí nad Orlicí, karton 654, inv. č. 6338. Foto Robert Šimůnek. – Model zachycuje plánovanou podobu budoucího sídliště na Pražském předměstí

vymezeném ulicemi Žižkovou, Rokycanovou, Školní a Mládežnickou. Součástí modelu je i budova učiliště n. p. Karosa z roku 1954. Se stavbou sídlíště se začalo v roce 1968. Původní návrh počítal podle modelu se třemi osmipatrovými panelovými bytovými domy o dvou vchodech, dvěma čtyřpatrovými panelovými bytovými domy o třech vchodech, jedním čtyřpatrovým zděným bytovým domem o čtyřech vchodech a jedním čtyřpatrovým zděným bytovým domem o dvou vchodech. Dále byla součástí projektu kotelna, garáže a prodejna potravin. Projekt počítal se zelení a s hřišti. Výsledná podoba sídlíště je však jiná. Maximální výška bytových domů na sídlíšti je 6 pater. Tyto nejvyšší domy nejsou rozmístěny podle původního záměru, ale zhruba na půdorysu písmene U. U dvou z těchto vyšších domů také došlo ke změně v počtu vchodů ze dvou na čtyři a ze dvou na tři. Důvodem této změny byla pravděpodobně eliminace zastavěné plochy a potřeba větší volné plochy pro volnočasové aktivity uprostřed sídlíště. Ostatní domy byly realizovány podle původního plánu, stejně jako kotelna a prodejna potravin. Garáže, které měly být uprostřed sídlíště, nebyly postaveny vůbec, čímž se rovněž ušetřil prostor pro volnočasové aktivity. Důvodem nepostavení garáží pravděpodobně bylo, že o několik metrů dál bylo v Rokycanově ulici postaveno 159 nových garáží, tudíž se tyto jeví jako zbytečné.

Obr. č. 88: Pražské předměstí v pohledu z věže Pražské brány, 1967. Josef Teplý. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-1964. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pražská třída (tehdy V. I. Lenina) byla lemována vzrostlými lipami, které byly pokáceny v roce 1968.

Obr. č. 89: Ledajaksův dům na tzv. Prasečím rynku, cca 1970. František Schejbal. Fotografie, výška 180 mm, šířka 240 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-3221. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Dům byl jako poslední z místních malebných domků s mansardovými střechami zbourán při stavbě autobusového nádraží v 70. letech 20. století, v pozadí věž Choceňské brány, vlevo budova na hasicí zařízení), později součást národního podniku Karosa.

Obr. č. 90: Pohled na město od severozápadu, cca 1970. Josef Teplý. Fotografie, výška 90 mm, šířka 227 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-8603. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Fotografie, pořízená z komína v areálu národního podniku Karosa, zachycuje převážnou část města. V popředí Pražské předměstí s bývalou Tomáškovou cihelnou (vlevo dole), lipovou alejí lemující Hradeckou ulici (tehdy V. I. Lenina) a rozestavěnými novými objekty Karosy (tzv. „horní závod“), výše vlevo část Choceňského předměstí s tzv. „dolním závodem“ Karosy, dále vpravo historický střed města a zcela vpravo Litomyšlské předměstí.

Obr. č. 91: Severovýchodní kout náměstí, 1973. Josef Teplý. Fotografie, výška 175 mm, šířka 235 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2005. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Kvůli zbourání celé fronty domů ve Vladislavově ulici (tehdy Udernické) mezi náměstím a křižovatkou s ulicí A. V. Šembery bylo možné dohlédnout na domy v ulici A. V. Šembery. Domovní fronta ustoupila stavbě nové poštovní budovy. V pozadí věž Choceňské brány, vlevo budova staré pošty, vpravo budovy městského národního výboru.

Obr. č. 92: Staveniště nové pošty, 1973. Josef Teplý. Fotografie, výška 175 mm, šířka 235 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2009. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Budování základů nové poštovní budovy. Při hloubení základů byla nalezena podzemní chodba, studna, a především gotická kostěná soška sokolníka z první poloviny 14. století, uložená dnes ve Východočeském muzeu v Pardubicích. Stavba pošty byla největším zásahem do historické zástavby města.

Obr. č. 93: Nová budova pošty a věž Choceňské brány, 1975. Jiří Černý. Fotografie, výška 183 mm, šířka 240 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-8521. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Nová poštovní budova byla otevřena v roce 1975. Proluka mezi ní a náměstím zůstala nezastavěná až do první poloviny 90. let 20. století, kdy zde byla postavena moderní budova pojišťovny.

Obr. č. 94: Původní podoba hlavního silničního průtahu městem, 1974. Pavel Rajm. Fotografie, výška 120 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2047. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Husova ulice před úpravami spojenými s budováním průtahu silnice I/35 přes město, jemuž padlo za oběť na 40 objektů staré předměstské zástavby. V pravé části fotografie je vidět plocha zbylá po zbourání hospodářských objektů Klöcklerova statku. Relikty původní trasy Husovy ulice jsou ve městě dochovány dodnes stejně jako v tomto případě. V pozadí kostel sv. Vavřince při opravě věží.

Obr. č. 95: Letecký pohled na objekty národního podniku Karosa, cca 1973. Josef Teplý. Fotografie, výška 180 mm, šířka 240 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2075. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Nové provozy národního podniku Karosa, továrny na autobusy, otevřené na začátku 70. let 20. století, tzv. „horní závod“ na Pražském předměstí u nádraží. „Dolní závod“ leží u řeky na Choceňském předměstí a přímo navázal na původní továrnu proslulého karosáře Josefa Sodomky, kterému byl v roce 1948 podnik znárodněn. Po privatizaci v 90. letech se Karosa stala součástí koncernu Renault a později holdingu Irisbus. Podnik dnes vyrábí autobusy značky Iveco.

Obr. č. 96: Letecký pohled na část historického centra a část Choceňského předměstí, 70. léta 20. století. Josef Teplý. Fotografie, výška 182 mm, šířka 242 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-8678. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – V popředí ulice Svatopluka Čecha se zbouranou domovní frontou, která včetně rodného domu bratří Škorpiů, zakladatelů bulharské archeologie, ustoupila nové bytové výstavbě. Vlevo část sokolovny a Klášterská hradební bašta. Za domy se táhne pás zeleně – tzv. Botanická zahrada. Za ní Choceňské předměstí s továrními budovami dolního závodu n. p. Karosa v místě původní Sodomkovy karosárny a silnice k Chocni. Vzadu městská část Lipová (Lindberg – „Limperka“).

Obr. č. 97: Pražská ulice a střed města od západu, 1978. Josef Teplý. Fotografie, výška 120 mm, šířka 183 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-8581. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na fotografii, pořízené z výškového domu n. p. Karosa, je (zleva) patrna bahn Choceňské brány, vížka staré pošty, Pražská brána, Havlíčkovy sady, věž Litomyšlské brány, kostel sv. Vavřince a budova gymnázia. Za kostelem návrší a les Dráby.

Obr. č. 98: Komenského ulice s rodným domem Hermenegilda Jirečka, před 1979. Josef Teplý. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2165. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled na rodný dům Hermenegilda Jirečka (1827–1909), právního historika a učitele korunního prince Rudolfa, který byl za své služby povýšen Františkem Josefem I. do rytířského stavu s přídomkem „ze Samokova“. Na domě byla pamětní deska připomínající jeho narození roku 1827. Po zbourání domu v roce 1979 byla deska uložena ve sbírkách místního Okresního muzea (nyní Regionální muzeum). Na místě domu byla postavena sportovní hala otevřená v prosinci 1986. Tato část ulice nesla do poloviny 20. století název Jirečkova.

Obr. č. 99: Výstavba sídlíště Družba na Litomyšlském předměstí, 1977. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2688. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Na západě Litomyšlského a Pražského předměstí vznikla v 70.–80. letech 20. století dvě největší panelová sídlíště ve městě. Panelové sídlíště na Litomyšlském předměstí nese název Družba. S jeho výstavbou se začalo v roce 1977 a vznikla zde síť nových ulic – Lidická, Ležáků (tehdy Revoluční), Odbojářská (tehdy Odborářská) a 17. listopadu (tehdy 7. listopadu). Celkem zde bylo vybudováno 350 bytů. V roce 1987 bylo sídlíště rozšířeno o dalších 206 bytů v panelových domech soustředěných především okolo nové Větrné ulice (tehdy Udernické). Součástí sídlíště byla i mateřská škola, samoobsluha, restaurace a další služby občanské vybavenosti. V těsném sousedství sídlíště si postavila čtyři své bytové domy sovětská vojenská posádka pro rodiny důstojníků.

Obr. č. 100: Zděné bytové domy na sídlíšti Družba, 1977. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2690. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Tzv. „dvacítka“ – družstevní bytové domy s dvaceti byty – byly postaveny na třech místech ve městě: na sídlíšti Družba na Litomyšlském předměstí, na sídlíšti Pivovarská na Pražském předměstí a na sídlíšti „U Potoka“ na Litomyšlském předměstí. V pozadí bytové domy pro rodiny sovětských vojenských důstojníků a komín kotelny.

Obr. č. 101: Nová bytová výstavba v Rokycanově ulici na Pražském předměstí, 1977. Jiří Černý. Fotografie, výška 130 mm, šířka 180 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-2693. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Panelové sídlíště v oblasti ulic Mládežnická, Rokycanova a Školní na Pražském předměstí bylo postaveno v roce 1977.

Obr. č. 102: Křižovatka na Pražském předměstí po vybudování nového silničního průtahu, cca 1984. Jiří Jareš. Fotografie, výška 125 mm, šířka 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4220. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Pohled z výškového domu národního podniku Karosa zachycuje křižovatku ulic Husovy, Riegerovy a V. I. Lenina (dnes Pražské). Zleva: zbytek původní trasy Husovy ulice, který se proměnil v parkoviště, eklektická Šimova vila z počátku 20. století, komín bývalých Kurkových parních lázní, bývalý závod na výrobu hasicí techniky (THZ) s komínem a bývalý měšťanský pivovar. V popředí parkoviště u obchodního střediska při výškovém domě. V pozadí sídlíště v ulicích Mládežnické a Rokycanově.

Obr. č. 103: Výškový dům národního podniku Karosa na Pražském předměstí, 1985. Fotografie, výška 130 mm, šířka 182 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-4337. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Desetipatrový, 39 metrů vysoký dům sloužil jako hotel a kanceláře ředitelství národního podniku Karosa, v nižší části rozlehlého objektu bylo obchodní středisko. Architektem budovy byl Jan Třeštlík, stavbyvedoucím Vítězslav Nekl, podle něhož se pro budovu vžilo mezi místními hovorové označení „Neklák“. Umístění stavby bylo od samého počátku předmětem diskuse. Podle architekta neměla budova původně zasáhnout do panoramatu historického jádra města a její výška nesměla přesáhnout výšku korunní římsy věží kostela sv. Vavřince. Přesto však do historického panoramatu města stavba zasáhla dosti razantně, hlavně pak v pohledu od severozápadu při příjezdu od Hradce Králové. Stojí totiž přímo v ose kostela sv. Vavřince, který z poloviny zakrývá.

Obr. č. 104: Stavba panelových domů u Blahovského potoka (Nejzbach), 1991. Stanislav Loskot. Fotografie, výška 180 mm, šířka 130 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22D-12832. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Jako poslední z panelových sídlíšť bylo na počátku 90. let dokončeno sídlíště „U Potoka“ na Litomyšlském předměstí na třídě Českých bratří, v ulici Pod Kasínem a v nové ulici U Potoka, kde bylo postaveno pět šestipatrových panelových domů o třech vchodech a pět zděných „dvacítka“.

Obr. č. 105a: Pohled na město od severu z úpatí Bučkova kopce, 2020. Vojtěch Barcal. Digitální fotografie. Archiv autora. – Bučkův kopec (314–315 m n. m.) je stolový vrch severně od města. Nabízí zjevně nejfotogeničtější pohled na Vysoké Mýto. V popředí se rozprostírá zástavba bývalé osady Limperka, která je dnes součástí Choceňského předměstí. Bílé střechy za Limperkami patří tzv. dolnímu závodu firmy Iveco (dříve Karosa). Nad závodem je již zástavba historického jádra města s téměř dokonale jednolitou hladinou střech. Zleva: novoronesanční Sadilkův dům (dnes DDM Mikádo), věž Choceňské brány, věž Litomyšlské brány, věž staré radnice, věž staré pošty a okresního výboru, zvonice, kostel sv. Vavřince a věž Pražské brány. Pod úrovní hladiny střech je z významných budov v pravé části snímku patrná Klášterská

bašta, sokolovna a severozápadní nárožní věž městského opevnění (Vodárenská bašta). Nad městem je terén zvedající se jihozápadním směrem až do výšky více než 480 m n. m. Vpravo od věží kostela je v lesích patrná budova bývalého velkokapacitního teletniku u vesnice Brteč (místní část Vysokého Mýta) ze 70. let 20. století.

Obr. č. 105b: Pohled na město od jihozápadu od vsi Vanice, 2020. Vojtěch Barcal. Digitální fotografie. Archiv autora. – V popředí lemuje okraj města převážně panelová bytová zástavba ze 70. let 20. století na Pražském a na Litomyšlském předměstí. Dlouhé střechy v pravé části snímku patří sídlíšti v oblasti ulic V Peklovcích, Plk. B. Kohouta a Čsl. legií, vystavěnému v letech 1998–2005. Desetipatrová budova v levé části snímku je bývalý hotel národního podniku Karosa z 80. let 20. století. Dnes budova slouží administrativním účelům firmy Iveco. Zhruba ve středu snímku ční nad panelové domy věž Pražské brány a levé části snímku dominují kostel sv. Vavřince, zvonice a věž Litomyšlské brány. Velká střecha při pravém okraji patří budově ZŠ Javornického. Za administrativní budovou firmy Iveco se zvedá Bučkův kopec. Vpravo od něj je vidět osada Dvořísko (místní část města Chocně) a zalesněný kopec Chlum (354 m n. m.). Za kostelem se zvedá zalesněné návrší Vinice. Pohled je korunován zvlněnou krajinou podhůří Orlických hor s dominantním vrchem Hůrka (546 m n. m.) při pravém okraji snímku.

Obr. č. 105c: Pohled na město od jihovýchodu z návrší Dráby, 2020. Vojtěch Barcal. Digitální fotografie. Archiv autora. – Pod vrchem Dráby (305 m n. m.) se dnes rozkládá jedna z místních průmyslových zón, letiště a autodrom. Na snímku se v popředí při okraji města nachází výrobní hala firmy Ecotex. Za ní je převážně mladší zástavba rodinných domků v jihovýchodní části Litomyšlského předměstí. Uprostřed snímku je vizuálně dominantní budova ZŠ Javornického. Panorama města korunují jeho hlavní dominanty – zcela vlevo se nachází komín horního závodu firmy Iveco na Pražském předměstí (tedy na opačné straně města), napravo odtud následuje kostel sv. Vavřince se zvonici, věž Litomyšlské brány, věž Pražské brány, věž staré radnice, věž staré pošty a věž Choceňské brány.

Mapový list č. 1

Mapa č. 1: Vysoké Mýto a okolí na Müllerově mapě Čech z roku 1720. *Mappa geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comitatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis ... Joh: Christoph: Müller ... A:C:M.DCC.XX. Michael Kauffer sculpsit Augusta Vind:.* Mědirytina, grafické měřítko [1 : 132 000], sekce XIV, XV, výška 465 mm, šířka 540 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-A-11. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapa č. 2: Vysoké Mýto a okolí na mapě Chrudimského kraje Františka Jakuba Jindřicha Kreybicha z roku 1833. *Charte vom Chrudimer Kreise des Königreiches Böhmeim, nach zuverlässigen geographischen Hülfsmitteln neu bearbeitet von Fr. Jac. Heinrich Kreybich. Prag, C. W. Enders.* Mědiryt, grafické měřítko [1 : 241 000], výška 380 mm, šířka 480 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-A-268. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapa č. 3: Vysoké Mýto a okolí na speciální mapě III. vojenského mapování rakousko-uherské monarchie z roku 1880. List *Hohenmauth und Leitomischl, Zone 6, Col. XIV*, heliogravura, 1 : 75 000, výška 380 mm, šířka 495 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-C-1129. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 2

Mapa č. 4: Vysoké Mýto a okolí na mapě I. vojenského mapování Čech z let 1780–1783. Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. 149, výška listu 408 mm, šířka 618 mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv-Kriegsarchiv Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky UJEP Ústí nad Labem.

Mapový list č. 3

Mapa č. 5: Plán středu města, 1816. *Plan über Erbauung eines neuen Stücks Straße von 309 Kurentklaffer durch die K. Leibgedingstadt Hohenmauth in Chrudimer Kreise.* Karl Knorr (1816), překresba Jan Balcar 1888. Náčrt tužkou, výška 390 mm, šířka 460 mm, bez měřítko. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Archiv, fond František Hyksa, inv. č. 179, kart. 5. Sken Martin Štěpán. – Náčrt středu města s návrhem na výdlažbu nové silnice přes náměstí a budování kanalizace. Originál je nejstarším plánem (centrální části) města. Zachycuje náměstí a vyúsťující ulice, zakreslena však není velká část okružní komunikace. Originál se nedochoval, k dispozici je jen překresba od Jana Balcara z roku 1888.

Mapový list č. 4

Mapa č. 6: Plán vodovodní a kanalizační sítě, 1828. *Situations-Plan A der K. Leibgedingstadt Hohenmauth Chrudimer Kreises ohne den Vorstädten Behufs der Stadtplanierung. / Augenommen im Jahre 828.* Karl Knorr. Rukopisná kolorovaná mapa, výška 500 mm, šířka 705 mm, měřítko ve videňských sázích. Státní oblastní archiv v Zámruku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – Náměstí, ulice a brány jsou označeny číslicemi 1–22, významné budovy pak písmeny a–z; z městského opevnění je zakreslena ještě Choceňská brána a barbakán u Pražské brány. Plán je nejstarším pramenem souborně zachycujícím názvy ulic. – Koncept plánu na průhledném křídovém papíře je uložen v fondu Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-539 (rukopisný plán, výška 440 mm, šířka 630 mm, bez měřítko) v roce 1973 byl plán překreslen V. Volákem (kolorovaná perokresba, výška 570 mm, šířka 655 mm, bez měřítko; Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-397).

Mapový list č. 5

Mapa č. 7: Císařský povinný otisk mapy stabilního katastru města Vysokého Mýta z roku 1839. List VII, XII. Kolorovaná litografie, grafické měřítko [1 : 2880], výška listu 526 mm, šířka 658 mm, výřez. Ústřední archiv zeměměřičtví a katastru, Praha, sign. B2a/C6/8959. Sken Ústřední archiv zeměměřičtví a katastru, Praha.

Mapový list č. 6

Mapa č. 8: Vysoké Mýto a okolí na mapě II. vojenského mapování Čech z let 1852–1853, reambulováno po 1868 (reambulace nevedena). Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. IX/10, ostliche Colonne, výška listu 527 mm, šířka 527 mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv-Kriegsarchiv Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky UJEP Ústí nad Labem.

Mapový list č. 7

Mapa č. 9: Plán města, 1882. *Úplný plán král. věn. města Vysokého Mýta.* Anonym (uvedeno pouze: *Tiskem a nákladem A. Tůmy ve Vysokém Mýtě, 1882*). Barevná litografie, výška 325 mm, šířka 633 mm, bez měřítko [1 : 2880]. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – V roce 1882 se městská rada rozhodla pro rozsáhlé přejmenování ulic a přečíslování domů. U té příležitosti vydal tiskař, nakladatel a později starosta Antonín Tůma plán města s novými názvy ulic. Nové číslování však přineslo jen zmatky a příliš se neujalo, takže se město vrátilo ke stavu před přečíslováním. Ani názvy ulic příliš dlouho nevydržely, neboť dle seznamu z roku 1903 se již opět jmenovala většina ulic jinak. Proti některým názvům protestoval i A. V. Šembera. I přesto se některé názvy udržely dodnes, například Kollárova, Purkyňova či Šafaříkova v historickém centru, Komenského na Litomyšlském předměstí, Na Karlově na Choceňském předměstí nebo Čapkovská na Pražském předměstí. Čtyři jednotlivé čtvrti jsou na mapě barevně odlišeny. Tůmův plán zachycuje nejen město a tři předměstí, ale i přilehlé osady a samoty (Voštica, Sárovec, Jangelec, Spálenec, Derflík – od roku 1945 Zaháj, ad.). Západní okraj města již na plánu obchází železniční trať.

Mapový list č. 8

Mapa č. 10: Plán města, po 1882–1888. *Plán Vysokého Mýta.* Anonym. Rukopisný kolorovaný plán, výška 450 mm, šířka 560 mm, bez měřítko. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-540. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Plán zachycuje město a tři předměstí po přejmenování ulic v roce 1882. Autor pravděpodobně využil jako předlohu Tůmův plán (srov. mapový list č. 7, mapa č. 9). Na plánu nejsou zakresleny kasárenské objekty na Litomyšlském ani na Pražském předměstí (stavěny od 80. let 19. století). Zachycen je Šemberův dům č. p. 125 v Damaškové ulici, který zřejmě autor považoval za důležitý.

Mapový list č. 9

Mapa č. 11: Plán města, cca 1907. *Plán král. věnného města Vysokého Mýta. Kreslil Jan Podhajský, t. č. náměstek starostův. Nákladem knihkupectví Josefa Kuncce ve Vysokém Mýtě.* Barevný tisk, výška 590 mm, šířka 545 mm, bez měřítko. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – Plán již zachycuje město s kasárenskými areály a především pak na Litomyšlském předměstí, zatímco vojenské jízdní v centru města (na místě Havlíčkových sadů) zanikly. Oproti starším plánům je zde již zakreslena i vlaková zastávka, Měšťanský pivovar a další veřejné budovy a průmyslové provozy. V pravém horním rohu je vyobrazen městský znak, v levém dolním tabulka s popisovými významnými budov. V pravém dolním rohu je tabulka se seznamem ulic označených v plánu čísly a seznam samot a osad okolo města.

Mapový list č. 10

Mapa č. 12: Mapa Okresního hejtmantství Vysoké Mýto, 1907. *Mapa okresní politické správy Vysoké Mýto.* Josef Dmych. Barevný tisk, výška 590 mm, šířka 545 mm, měřítko 1 : 100 000. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-378. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Mapový list č. 11

Mapa č. 13: Vysoké Mýto a okolí na mapě III. vojenského mapování, cca 1917–1918 (nedatováno). Tisk, č. listu 4056/2, grafické měřítko [1 : 25 000], výška listu 550 mm, šířka 700 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-C-1766. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdiaby.

Mapový list č. 12

Mapa č. 14: Plán města, 1936. *Plán města Vysokého Mýta.* Bohumír Třasák. Barevný tisk, výška 598 mm, šířka 565 mm, bez měřítko. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – Na plánu je patrný růst města směrem k západu. Tečkované je zde vyznačen průběh plánovaných ulic. Stejně tak i na východě města v lokalitě Průhony. Většina ulic a náměstí již má stejné názvy jako dnes. Součástí mapy je tabulka s ulicemi.

Mapový list č. 13

Mapa č. 15: Plán města, 1943. *Hohenmauth (Vysoké Mýto). 4056.* [Landesvermessungsamt Böhmen u. Mähren]. Barevný tisk, výška 385 mm, šířka 430 mm, měřítko 1 : 10 000. Mapová sbírka Historic-

kého ústavu AV ČR, sign. MSHU-MAP-B-930. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdiaby.

Mapový list č. 14

Mapa č. 16: Územní plán města, 1948. *Rozborové plány města Vysokého Mýta 18. Náčrt určovacího plánu. Červenec 1948. Reprodukováno v reprodukčním ústavu ministerstva financí v Praze v roce 1949.* Ladislav Machoň. Barevný tisk, výška 610 mm, šířka 615 mm, [měřítko 1 : 5000]. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – Plán zachycuje celé město, jehož území je rozděleno do několika zón a představuje, jak by město mělo do budoucna vypadat. Černě jsou na plánu zachyceny stávající veřejné budovy – kostely, sokolovna, školy, nemocnice. Uprostřed města je historické jádro, kde se nepočítalo téměř se žádnými úpravami. Pouze bylo navrženo nahradit starou budovu gymnázia novou. To by znamenalo razantní zásah do historické zástavby města, navíc v těsné blízkosti gotického kostela sv. Vavřince. Tento návrh naštěstí nebyl realizován a novorenesanční budova gymnázia stojí dodnes. Plán počítal se zachováním prstence parků kolem historického jádra města. S velkým množstvím nových veřejných budov se počítalo v západní části města, především na Pražském předměstí. Jejich bližší účel není znám. Realizována ovšem byla z těchto budov jen nepatrná část. Jednotlivá předměstí jsou rozdělena na zónu zástavby v blocích, zónu samostatných domů v zahradách, zónu řemeslných živností, zónu průmyslových podniků, zónu zemědělských usedlostí, zónu soukromé zeleně, zónu veřejné zeleně, zónu luk a rekreace, zónu ovocných sadů, zónu lesů, zónu hřbitova a zónu pro speciální účely (kasárna). Na plánu jsou zachyceny rovněž vodoteče, do jejichž toku nebylo v plánu nijak zasahovat. Zajímavostí je návrh na posunutí železniční trati na okraj města do lokality V Peklovcích a vybudování nového nádraží, který nebyl realizován. Velká koncentrace navrhovaných veřejných budov v západní části města na Pražském předměstí zřejmě byla předpokladem pro jakési nové centrum města se zcela novou páteří ulic a náměstím. To vše by znamenalo částečnou asanaci staré zástavby. Plán počítal na Pražském předměstí s překvapivě velkými plochami soukromé zeleně a menšími plochami veřejné zeleně. Jako zajímavý se jeví návrh nahrazení jednoho z kasárenských areálů na Litomyšlském předměstí zónou veřejných budov a zeleně, přičemž veškeré vojenské zázemí mělo být nově soustředěno do jediného areálu na jihu města (území pro speciální účely). První budovy tohoto areálu byly postaveny již v 80. letech 19. století. Územní plán navrhoval rozsáhlé průmyslové zóny, a to především na severozápadě města na Pražském předměstí a na jihovýchodě města na Litomyšlském předměstí. Tyto průmyslové zóny byly v následujících desetiletích v těchto místech opravdu soustředěny. Největší podíl má dodnes v průmyslové zóně na Pražském předměstí bývalý národní podnik Karosa (nyní Iveco), vyrábějící autobusy. Dosavadní průmyslová zóna se znárodněnou karosárnou Josefa Sodomky na Choceňském předměstí měla být nahrazena zónou samostatných domů v zahradách, což realizováno nebylo a v dané oblasti se dnes nachází areál tzv. dolního závodu Iveco, který plynule navázal na Sodomkovu továrnu, jež se v jeho areálu dodnes zachovala.

Mapový list č. 15

Mapa č. 17: Strukturální průzkum zástavby Pražského a Litomyšlského předměstí, 1968. *Koncepce přestavby Vysokého Mýta.* Stavoprojekt Hradec Králové – Urbanistický atelier Hradec Králové. Ved. a odpov. projektant Ing. arch. L. Potůček, 1968. Barevný tisk, výška 295 mm, šířka 720 mm, měřítko 1 : 2880. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Okresní národní výbor Ústí nad Orlicí, karton 657, inv. č. 6358. Sken Jan Košek. – Plán zachycuje dvě lokality – oblast okolo Litomyšlské třídy na Litomyšlském předměstí a oblast okolo učiliště n. p. Karosa na Pražském a části Litomyšlského předměstí. Zároveň na Pražském a části Litomyšlského předměstí jsou všechny objekty označeny jako dobré či velmi dobré a plán zde nepočítá se žádnou asanací, Litomyšlské předměstí s množstvím staré zástavby mělo být razantně asanováno. Tato asanace částečně proběhla, i když naštěstí nikoliv v plném původně zamýšleném rozsahu. Hlavními důvody asanace se v 70. letech stala potřeba nového průtahu silnice č. I/35 městem, protažení ulice Prokopa Velikého až k Litomyšlské třídě, stavba domova mládeže a stavba krytého plaveckého bazénu. Místo po zcela zbytečně asanovaných objektech na rohu Litomyšlské třídy a Škrátovy ulice dodnes zeje prázdnotou.

Mapa č. 18: Návrh využití ploch Pražského a Litomyšlského předměstí, 1968. *Koncepce přestavby Vysokého Mýta.* Stavoprojekt Hradec Králové – Urbanistický atelier Hradec Králové. Ved. a odpov. projektant Ing. arch. L. Potůček. Barevný tisk, výška 295 mm, šířka 720 mm, měřítko 1 : 2880. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Okresní národní výbor Ústí nad Orlicí, karton 657, inv. č. 6358. Sken Jan Košek. – Přestavba Litomyšlského předměstí počítala podle tohoto projektu s asanací veškeré zástavby Škrátovy ulice, téměř veškeré zástavby Litomyšlské ulice, části Husovy ulice a částí ulice Javornického a třídy Českých bratří. V lokalitě se nacházela i památkově chráněná obytná budova Klöcklerova statku se secesními malbami na fasádě. Hospodářské budovy statku však měly být zbourány, aby mohla být napřímena Husova ulice v souvislosti s průtahem silnice č. I/35 městem. K tomuto kroku skutečně došlo. Menší nezastavěná část předměstí byla vyčleněna pro bytovou výstavbu, která byla z menší části realizována v 80. letech. Na přelomu 80. a 90. let pak byla realizována stavba panelového sídliště U Potoka v místech, kde projekt počítal s veřejnou zelení a na místě asanované zástavby části třídy Českých bratří. Řešená lokalita na Pražském a části Litomyšlského předměstí ležela na okraji města v místech bez starší zástavby. Proto zde nebylo třeba provádět žádné asanace a volné plochy na okraji města bylo možné využít pro bytovou výstavbu, která zde také byla realizována.

Mapový list č. 16

Mapa č. 19: Směrný územní plán města, 1970. *Vysoké Mýto. Směrný územní plán.* Arch. L. Reml, SÚRPMO. Barevný tisk, výška 1210 mm, šířka 960 mm, měřítko 1 : 5000. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto, neinventarizováno. Sken Jan Košek. – V plánu jsou vyznačeny izochrony docházky od autobusových zastávek místní a meziměstské dopravy v okruhu 450 m od zastávek místní dopravy a 550 m od meziměstské dopravy. V mapě jsou ale zakreslena i další místa dopravní obslužnosti – závod ČSAD, mototechna, autoopravna a autobusové a vlakové nádraží. Město je tu rozděleno na pět okrsků značených čísly 0–4. Tyto okrsky jsou ještě rozděleny do menších dvou až tří podokrsků. Součástí plánu je tabulka s údaji o počtu obyvatel, počtu motorizovaných obyvatel a o počtu pracovních příležitostí v jednotlivých okrscích. Plán obsahuje také návrh na vedení budoucí hlavní silnice I/35 jako obchvatu po západním okraji města, což nebylo realizováno a silnice dodnes vede středem města. Tato trasa je také v plánu zakreslena, a to tak, jak byla jako jediná z navrženého skutečně provedena – tedy jako průtah vedoucí napřímenou ulicí Husovou a ulicí Hradeckou, který si vyžádal částečnou asanaci jejich zástavby. Tento průtah je v legendě plánu označen jako „*hlavní městská komunikace*“. V plánu je rovněž zakreslena nová trasa silnice II/357 na Choceň, která by ulehčila dopravě v širším centru města. Silnice v této trase ale realizována nebyla, takže silnice je dodnes na hlavní dopravní tah Hradec Králové – Svitavy (a dále na Brno a Olomouc) napojena nešťastně a vedena ulicemi Čelakovského, Hálkova a Pražská v širším centru města. Severovýchodně od města plán počítá s trasou průplavu Labe – Odra – Dunaj.

Mapový list č. 17

Mapa č. 20: Plán města, 1982. *Vysoké Mýto – mapa čísel popisných.* Anonym. Barevný tisk, výška 770 mm, šířka 623 mm, měřítko 1 : 5 000. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-383. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Plán zachycuje město i s přilehlými osadami a samotami. Původně byl tvořen dvěma listy, ale list č. 2 s Vošticí, Valchou a Oklikovem se nedochoval. Zeleně jsou vyznačeny hranice mezi jednotlivými čtvrtěmi; vojenské objekty zachyceny nejsou.

Mapový list č. 18

Mapa č. 21: Plán památkové zóny, 1986. *Mapa památkové zóny města Vysoké Mýto.* Geodézie, n. p. Pardubice. Barevný tisk, výška 590 mm, šířka 425 mm, měřítko 1 : 2000. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22F-372. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Městská památková zóna (MPZ) byla ve Vysokém Mýtě vyhlášena v roce 1990. Již o čtyři roky dříve však byly Krajským střediskem státní památkové péče a ochrany přírody v Pardubicích stanoveny její budoucí meze a vytvořena její mapa. Zóna nezahrnuje jen areál někdejšího středověkého města, ale i přilehlé části Litomyšlského, Pražského a Choceňského předměstí, a to například kvůli tzv. Dolnímu mlýnu č. p. 17 na Pražském předměstí s nápisovou deskou o založení roku 1541. Oproti stavu z roku 1986 je dnes v rámci MPZ chráněno více budov, například sokolovna, stará pošta, základní škola na Vaňorného náměstí, gymnázium, Husův sbor či základní škola v Jungmannových sadech. Důvodem vyhlášení MPZ byla ochrana středověkého půdorysu města se zbytky hradebního systému a vnitřní staré zástavby a pozůstatků staré zástavby v přilehlých částech jednotlivých předměstí.

Mapový list č. 19

Mapa č. 22: Územní plán města, 2015. *Vysoké Mýto – územní plán. Právní stav po změně č. 2. Hlavní výkres. Urbanistická koncepce. Koncepce uspořádání krajiny.* Zodpovědný projektant Ing. arch. Ivana Petřů, Atelier AURUM s. r. o. Pardubice. Měřítko 1 : 5000. Výřez. © Městský úřad Vysoké Mýto, 2020. – Územní plány obcí z obvodu ORP (Obec s rozšířenou působností) Vysoké Mýto jsou k dispozici na <http://urad.vysoke-myto.cz/uzemni-plany> [cit. 19. 2. 2021].

Mapový list č. 20

Mapa č. 23: Svislý letecký snímek Vysokého Mýta, 1937. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 87.07747. Letecký snímek poskytl VGHMÚF Dobruška © MO ČR, 2020.

Mapový list č. 21

Mapa č. 24: Svislý letecký snímek Vysokého Mýta, 1957. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 86.00969. Letecký snímek poskytl VGHMÚF Dobruška © MO ČR, 2020.

Mapový list č. 22

Mapa č. 25: Svislý letecký snímek Vysokého Mýta, 1976. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 15462. Letecký snímek poskytl VGHMÚF Dobruška © MO ČR, 2020.

Mapový list č. 23

Mapa č. 26: Svislý letecký snímek Vysokého Mýta, 1993. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 01748. Letecký snímek poskytl VGHMÚF Dobruška © MO ČR, 2020.

Mapový list č. 24

Mapa č. 27: Svislý letecký snímek Vysokého Mýta, 2018. Mapový podklad – Ortofoto ČR, 2018 © Český úřad zeměměřičký a katastrální, www.cuzk.cz.

Mapový list č. 25

Obř. č. 106a–i: Domovní držba a proměny zástavby náměstí, 1600–1924. *Přehled majitelů domů na náměstí ve Vysokém Mýtě v jednotlivých stoletích od r. 1600–1924. Dle náčrtů okresního soudce Jana Balcara v jeho historii o náměstí ve Vys. Mýtě sestavil a mapkami opatřil učitel v. v. Jan Balcar, otec autora. Kolorované perokresby, 9 listů, (jednotná) výška 200 mm, šířka 330 mm, měřítko 1 : 1000. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Archiv, fond František Hyksa, inv. č. 179, kart. 5. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – a: *Stav domů a jich majitelů roku 1600.* Silnice byla tehdy ještě vedena po jihozápadní straně náměstí. Na ploše náměstí se nacházela řada domů – krámy masné, krámy soukenické, krámy chlebné, hasičská kůlna, obecní dům (nikoliv však radnice), dvě kašny a malá hasičská nádrž v severovýchodním koutě náměstí (tzv. louže). – b: *Hospodáři na rynku před bitvou bělohorskou r. 1618.* V podobě náměstí nedošlo k žádné změně. – c: *Po válce třicetileté roku 1658. /Nová jména tečkována./* Náměstí stále bez výrazných změn. – d: *Vlastníci domů na rynku roku 1700.* Při požáru roku 1700 zanikly domy v ploše náměstí. Kašna na severní straně náměstí zanikla a vznikla nová na západní straně u silnice. Po východní a severní straně náměstí vedla obecní cesta. Ta byla od domů oddělena příkopem údajně 8 coulů (tj. palců) širokým, tzn. cca 20 cm. – e: *1765–1770. Polohopisný plán krámců chlebných, masných a soukenických – sestavený dle udání ve smlouvách o krámcích v dolní části náměstí.* Po požáru byl obnoven obecní dům na náměstí, o jehož využití není nic známo, dále byla obnovena hasičská kůlna a uprostřed náměstí byl v roce 1715 vztýčen mariánský (morový) sloup. Komunikační schéma dosud nezměněno. – f: *Stav majitelů domů rynekových roku 1806.* Náměstí neprodělalo žádné změny. – g: *Majitelé domů rynekových roku 1827 dle statusu animarum z téhož roku.* Došlo k zásadní změně komunikačního schématu – silnice je vedena po severovýchodní straně náměstí. – h: *Majitelé domů na náměstí roku 1881. /dle náčrtu kaplana Jičínského./* Stále existují obě kašny, okolo morového sloupu byl zřízen park s kruhovou výsadbou kaštanů ve dvou řadách. V severovýchodním rohu náměstí zanikla hasičská nádrž. V budově radnice byl zřízen C. k. okresní soud. Po všech stranách náměstí obíhá tzv. trotoir (široký chodník) – i: *Stav majitelů domů na náměstí roku 1923–1924. /dle náčrtu otce zemřelého autora/ Autor Jan Barcal zemřel 31./I. 1922.* U rohů centrálního parku byly roku 1918 vysazeny lípy svobody (značeny písmeny a–d). Z povrchu náměstí zmizely obě kašny. Náměstí bylo osvětleno čtyřmi velkými obloukovými lampami (elektrické kandelábrы, značeny písmeny A–D) a čtyřmi menšími kandelábrы (značeny písmeny o) na elektrické žárovky. Na místě budovy měšťanského pivovaru byla postavena budova okresního výboru a pošty. Tuto podobu mělo náměstí do roku 1930, kdy byly vykáčeny kaštiny a nahrazeny lipami. V 60. letech 20. století byla provedena první celková obnova povrchu náměstí; dnešní podoba s mozaikovou dlažbou, fontánou a altány pochází z let 1996–1997. Tato podoba náměstí se stala inspirací pro logotyp města, který tvoří velký zelený čtverec symbolizující park uprostřed náměstí a čtyři menší šedé, na nichž se nacházejí altány a fontána.*

Mapový list č. 26

Mapa č. 28a: Negativní plán Vysokého Mýta a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků podle mapy II. vojenského mapování Čech z let 1852–1853, reambulováno po 1868, sekce č. IX/10, ostliche Colonne. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Petra Jílková.

Mapa č. 28b: Negativní plán Vysokého Mýta a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků počátkem 21. století s využitím soudobých digitálních dat z Geoportálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Petra Jílková.

Mapa č. 28c: Digitální model území Vysokého Mýta a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků podle mapy II. vojenského mapování Čech z let 1852–1853, reambulováno po 1868, sekce č. IX/10, ostliche Colonne. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Petra Jílková.

Mapa č. 28d: Digitální model území Vysokého Mýta a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků počátkem 21. století s využitím soudobých digitálních dat z Geoportálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Petra Jílková. – [Komentář k mapám č. 28a–d.] Negativní plány znázorňují schematically, ve výrazném dvoubarevném (černobílém) rozlišení, polohu města v krajině s důrazem na půdorys sídla a vodoteče. Všechny ostatní krajinné prvky jsou potlačené. Ve výsledku lze porovnat stav a expanzi města do blízkého okolí ve dvou časových rovinách, v polovině 19. a počátkem 21. století. Digitální modely jsou vizualizací polohy města v krajině v návaznosti na reliéf a vodoteče, zachycují rovněž schematically městskou aglomeraci a její proměny ve dvou časových vrstvách. Jejich cílem je porovnání rozvoje městského sídla v krajině v polovině 19. a počátkem 21. století podobně, jako to umožňují šikmé letecké snímky. Stav k polovině 19. století šikmý letecký snímek nahrazuje, a umožňuje tak komparaci vizualizace krajin i v době, kdy letecké snímky ještě neexistovaly. – Prameny a literatura: Mapa II. vojenského mapování Čech z let 1852–1853, po 1868 [1 : 28 800], sekce č. IX/10, ostliche Colonne; Rekonstrukční mapy *Historického atlasu měst ČR sv. 1–31*, on-line, dostupné z <http://www.hiu.cas.cz/cs/mapova-sbirka/historicky-atlas-mest-cr/rekonstrukcni-mapy.ep/> [cit. 19. 2. 2021]; SEMOTANOVÁ, Eva: Historická geografie – zmizelý prostor a čas. In: Český časopis historický 93, 1995, s. 177–188; VALENA, Tomáš: Město a topografie. Evropské město v topografickém kontextu. Praha 1991.

Mapový list č. 27

Mapa č. 29: Krajinné schéma Vysokého Mýta a okolí v polovině 19. století. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, konzultace Vojtěch Bar-

cal, kartografické zpracování Petra Jílková. – Krajinné schéma města Vysokého Mýta s blízkým okolím je vymezeno prostorem kolem města o průměru asi 5 km s řekou Loučnou (v polovině 19. století též Mýtská) a potoky Betlémským, Blahovským (Nejzbach), Knířovským (od roku 1988 je po soutoku s Blahovským potokem až k soutoku s Loučnou jméno standardizované jako Knířovský potok), Labufkou, Mlýnským (mlýnský náhon, rameno Loučné) a Sloupnickým. Časově se vztahuje k polovině 19. století, situace je porovnávána s počátkem 21. století. Město Vysoké Mýto leží v nadmořské výšce kolem 284 m v mírně zvláště zemědělské kulturní krajině. Severně od centra města se tyčí Bučkův kopec, stolový vrch se dvěma vrcholy (314–315 m n. m.); nižší z vrcholů nese označení Na Plese. Na severovýchodě se rozkládá návrší Vinice (318 m n. m.) s přírodní památkou U Vinic a les Bor. Návrší a les Dráby (305 m n. m.) leží jihovýchodně. Výšky kolem 330 m n. m. dosahuje východně od Knířova (dnes součást města) zalesněný vrch s pomístním jménem Háječek. Z větších vodních ploch se východně od Vysokého Mýta nachází rybník Chobot, zbudovaný v roce 1962 na místě zaniklého, původně pozdně středověkého Mýtského (Mejtského) rybníku. – Venkovská kulturní krajina s převahou zemědělství se v okolí města v minulosti měnila jen nepatrně. V polovině 19. století se zde pěstovaly obilniny, luštěniny, ovoce a zelenina (především pšenice, ječmen, žito, oves, proso, čočka, hrách, mák, konopí a len, řepka, vikev, jetel, brambory, zelí, kapusta, léčivé byliny). Asi v 60. letech 14. století byla na návrší Vinice vysazena vinná réva, avšak v polovině 19. století zde již vinice neexistovaly. Louky poskytovaly seno a ota-vy, při městských domech se rozkládaly zahrady. Skladbu lesů tvořily v polovině 19. století smrky, borovice a jedle, méně duby a buky. Na březích Loučné rostly topoly, vrby a olše. Lípy se vysazovaly v alejích, u kostelů či na náměstích, jasaný a javor se vyskytovaly jen vzácně. Na jižním svahu návrší Vinice stojí památný strom, dub letní – je zachycen na mapě II. vojenského mapování a jeho stáří se odhaduje na 200 let. Ještě na sklonku 18. století se poblíž Slatiny severně a severovýchodně od města nacházel značný počet rybníků různé velikosti. Byly však zrušeny především za Josefa II. koncem 18. století a do druhého desetiletí 19. století proměněny na pole a louky. Zachycuje je mapa I. vojenského mapování. Charakteristický krajinný prvek tvořily mlýny, především na Loučné a Mlýnském náhonu, zakládané již v 15. a 16. století. V prostoru dnešního Choceňského předměstí vedla přes tamní vodoteče řada mostků. Severozápadně od města se nacházela cihelna (další západně od Slatiny) a od roku 1868 cukrovar, přímo ve Vysokém Mýtě pivovar. – Od konce 18. století se zahušťovala zástavba před městskými hradbami, jak je patrné při srovnání map I. a II. vojenského mapování a povinných císařských otisků map stabilního katastru. V roce 1784 byla na městském panství provedena raabizace, dvory Derflík, Džbánov, Vanice a Limperky (od roku 1949 místní jméno Lipová) byly rozprodány. Kolem Limperků vyrůstala další zástavba, v prostoru Na Vinicích vznikla osada Vinice (Weinberg). V polovině 19. století procházely městem významnější cesty ve směru od Hradce Králové a od Chrudimi, které se před Vysokým Mýtem stýkaly na křižovatce u Nové Vsi poblíž Zámrsku. Po průtahu městem pokračovala do Litomyšle již jen jedna hlavní cesta. K jihozápadu vedla méně významná cesta na Luži a Košumberk. Takto založená cestní síť je v krajině dochována i v současnosti. Cestu jižním směrem z Vysokého Mýta do Knířova (dnes administrativní součást města) lemovala boží muka a kříž. V kostele Zvěstování P. M. v Knířově, který je od 16. století poutním místem, se nachází obraz Panny Marie Knířovské ze 17. století (podle pověsti dokáže Panna Marie poskytnout duchovní útěchu, plnit přání a uzdravovat). Západně od Knířova pod mírným lesním návrším stojí samota č. p. 25 jménem Servácov (na mapě stabilního katastru *Servacienhoř*) s empírovou dispozicí z roku 1832 (uvádí se i 1831), postavená belgickým emigrantem Servácem Františkem Lecomtem (Servácov zachytil na půvabné olejomalbě z roku 1956 Václav Peřina). Lecomte se proslavil výrobou Limburského sýra, který podle Aloise Vojtěcha Šembery vyvážel na různá místa habsburské monarchie (do Prahy, Vídně, Lvova aj.). – Prameny a literatura: *Mappa geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comitatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis ... Joh: Christoph: Müller ... A:C:M. DCC.XX. Michael Kauffer sculpsit Augusta Vind* [1 : 132 000], sekce XIV, IV; I. vojenské mapování Čech z let 1780–1783 [1 : 28 800], sekce č. 149; Císařský povinný otisk mapy stabilního katastru města Vysokého Mýta z roku 1839, [1 : 2880]; II. vojenské mapování Čech z let 1852–1853, reambulováno po 1868 (reambulace neuvedena), [1 : 28 800], sekce č. IX/10, ostliche Colonne; *Charte vom Chrudimer Kreise des Königreiches Böhmeim, nach zuverlässigen geographischen Hilfsmitteln neu bearbeitet von Fr. Jac. Heinrich Kreybich. Prag 1833, C. W. Enders* [1 : 241 000]; JIREČEK, Hermenegild: Královské věnné město Vysoké Mýto. Obraz místopisný, dějpravný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884; KLEMPERA, Josef: Vodní mlýny v Čechách VI. Praha 2003; KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VIII. V–Ž. Praha 2011, s. 466–481; Návoslovná komise ČÚZK, konzultace k pomístnímu jménu Knířovský potok [2020-06-15]; NOVÁKOVÁ, Teréza: Vysoké Mýto. In: Čechy. Společnou práci spisovatelův a umělců českých XIII. Východní Čechy. Praha 1905, s. 199–209; POCHÉ, Emanuel a kol.: Umělecké památky Čech IV. T–Ž. Praha 1982, s. 297–303; Povinné císařské otisky map stabilního katastru, spojené, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Archivní mapy, dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz> [cit. 19. 2. 2021]; Projekt QJ1220233 Hodnocení území na bývalých rybníčních soustavách (vodních plochách) s cílem posílení udržitelného hospodaření s vodními a půdními zdroji v ČR, Univerzita Palackého v Olomouci, České vysoké učení technické v Praze, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i., 2012 2015, on-line, dostupné z: <https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/HistorickeRybniky/default.asp> [cit. 19. 2. 2021]; Římsko-katolická farnost děkanství Vysoké Mýto,

on-line, dostupné z: <https://farnostvmyto.cz/knirov-kostel-zvestovani-panne-marii/> [cit. 19. 2. 2021]; SOMMER, Johann Gottfried: Das Königrich Böhmen. Statistisch-topographisch dargestellt. Fünfter Band. Chrudimer Kreis. Prag 1837; ŠEMBERA, Alois Vojtěch: Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách. Olomouc 1845; Vodní mlýny, on-line, dostupné z <http://vodnimlyny.cz/> [cit. 19. 2. 2021]; Za pověstmi z Knířova do Střemošice a na Žižkův stůl, on-line, dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/za-povestmi-z-knirova-do-stremosice-a-na-zizkuv-stul-8024145> [cit. 19. 2. 2021]. Vlastní terénní výzkum.

Výrazné krajinnotvorné prvky – zaniklé rybníky. – Název / variantní název / název na I. vojenském mapování 1780–1783, srov. mapový list č. 2, mapa č. 4.
Blahov / <i>Plahow T.</i>
Horní Oklikov / <i>Horní Vogliko T.</i>
Mýtský rybník / <i>Meytsko T.</i>
Netušil / <i>Netuschil T.</i>
Nohavice / <i>Nohavec / Nohawetz T.</i>
Slatinský / <i>Slatinsky T.</i>
Velký Blahov / <i>Grosse Plahow T.</i>

Výrazné krajinnotvorné prvky – mlýny. – Název / variantní název / název na II. vojenském mapování 1851–1852 (reambulováno po 1868), srov. mapový list č. 6, mapa č. 8.
Jangelec / <i>Jankelec, Tytieř / Jankeletz M.</i>
Josifovský / –
Klásterský / <i>Obecní, Králíkův, Prostřední / –</i>
Kůrkův / –
Panský / <i>Horní, Svrchní, Holubíkův, Kašparův / –</i>
Sárovec / <i>Senowitz M.</i>
Soukenická Valcha / <i>Walcha M.</i>
Spálenec / <i>Špitálský / Spalenez M.</i>
Šnakov / <i>Šnakovský / Snakow M.</i>
Vajmarův / <i>Vajmarovský, Dolejší, Dolní, Malé mlýny, Brichtovy / –</i>
Valcha / <i>M.M.</i>
Visnarov / <i>Viznarov, Pavlíkův / Wisner M.</i>

Mapový list č. 28

Mapa č. 30: Vývoj pozemkového vlastnictví města Vysokého Mýta do roku 1848. Rekonstrukční mapa Jany Vojtěškové, kartografické zpracování Petra Jílková. – Základy mýtského panství byly de iure položeny, zaměříme-li se na získání vesnic, listinou Zikmunda Lucemburského z 22. ledna 1437, v níž král mj. potvrdil Mýtu držbu vsi Vratislavi (dnes Vraclav, vzdálená 4 km od města) a lesa Rez s příslušenstvím (vesnice Rzy, jejíž předchůdkyně, patřící litomyšlskému biskupství, zanikla, začala být budována od roku 1435). Mýtskému duchovenstvu bylo stvrzeno vlastnictví vsi Vanice a Chotěšiny a úroky ze vsí Vysoká, Sloupnice a Heřmanice; zde byl tedy právně potvrzen zádušní majetek. A. V. Šembera uvádí, že vysokomýtské statky byly ve Stradouni (doloženo k roku 1424, v roce 1539 jim prodal svůj podíl ve vsi Bohuslav Kostka z Postupic, čímž městu patřila téměř celá vesnice), ve Lhůtě (doloženo k roku 1437; v pramenech pravidelně uváděna jako „*Lhota*“), ve Džbánově (k roku 1439; v pramenech zachycována jako „*Džbánov*“), v Tisové (k roku 1464) a ve Vinarech. V roce 1466 si Mýtští přikoupili dolní část vesnice Dorflík (dnes katastrální území obce Tisová), horní část získali později (v 16. století vesnice již nepřipomínána). V roce 1507 bylo získáno Uhersko, k roku 1514 je uváděna jako městský statek Radhošť, k roku 1515 „*Opočern*“ (dnes Opočno, část obce Trusnov), k roku 1526 Vysoká, dále pak „*Sedlišťky*“ (dnes Sedlíštko), „*Žika*“ (dnes Žíka), „*Týniště*“ (dnes Týništko), Trusnov a pustý dvůr Jestřibec (ve stejnojmenné vsi, později zaniklé; dnes katastrální území Týništko). V roce 1542 si město přikoupilo od Bernarda z Rýzemberka ves „*Brtč*“ (dnes Brteč). Za účast v protihabsburském odboji byl mj. konfiskován veškerý pozemkový majetek obce, z vesnic (dále používány dnešní názvy) Tisová, Chotěšiny, Vraclav, Stradoun, Radhošť, Opočno, Sedlíštko, Žíka, Trusnov, Týništko, Jestřibec, Vysoká, Rzy, Brteč, Vanice, Uhersko a podíly ve Džbánově, Lhůtě, Vinarech, Sedlici a Hrušově. V roce 1549 panovník městu umožnil, aby mu plynuly užítky z vesnic Rzů, Vraclavi, Džbánova, Sedlíštky, Vanic, Chotěšín, Brtče a z podílu ve Lhůtě a ve Vinarech. V dalších letech sílila myšlenka získat pozemkový majetek zpět. V roce 1557 zemřel Bohuslav Kostka z Postupic, jímž vymřel tento šlechtický rod a jenž vlastnil část mýtského pozemkového majetku. Už v roce 1557 se městu podařilo přikoupit od české komory za 689 kop 54 grošů českých vesnice Lhůtu a Stříhanov. V roce 1561 si za 150 kop odkoupili další pozemkový majetek. Před rokem 1620 vlastnili vsi Sedlíštko, Vraclav, Rzy, Brteč, Džbánov, Lhůtu, Chotěšiny, Vanice, Stříhanov a Knířov a zčásti vsi Sedlec, Stradoun a Vinary. Za účast v protihabsburském povstání byl městu majetek opět konfiskován a navrácen až 15. dubna 1628. K roku 1668 jsou vzpomínány jako mýtské vesnice Vraclav, Sedlíštko, Rzy, Chotěšiny, Džbánov, Lhůtu, Stříhanov, Brteč, Vanice a zčásti vsi Stradoun a Vinary. Knířov není uváděn, ale nepochybně byl i nadále součástí panství. Před zrušením patrimoniální správy v polovině 19. století městu patřily vsi Vraclav, Svätý Mikuláš (vznikla ve druhé

polovině 17. století), Knířov, Lhůta, Stříhanov, Džbánov, Brteč, Vanice, Derflíky (vznikla v návaznosti na raabizaci), Sedlíšťka, Rzy a Chotěšiny a zčásti vsi Sedlec, Stradouň, Javorníky a Voděrády. – Prameny a literatura: Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Vysoké Mýto (fond není zinventarizovaný – srov. <http://www.badatelna.eu/fond/104486/> [cit. 19. 2. 2021]); ČE-LAKOVSKÝ, Jaromír (ed.): *Codex juris municipalis regni Bohemiae II.* Praha 1895, s. 737, č. 578; DVOŘÁK, Radovan – HYKSA, František: *Kniha bílá úzká (městská registra vysokomýtská 1423–1450).* Choceň 1969; ŠEMBERA, Alois Vojtěch: *Vysoké Mýto, královské věnné město v Čechách.* Olomouc 1845; JIREČEK, Hermenegild: *Královské věnné město Vysoké Mýto.* Obraz místopisný, dějepisný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884; DVOŘÁK, Radovan: *Vysoké Mýto.* Stručné dějiny města. Hradec Králové 1974 (2. vyd. Ústí nad Orlicí 2003); HYKSA, František – DVOŘÁK, Radovan: *Historická topografie města Vysokého Mýta.* Vysoké Mýto 1984–1989; HYKSA, František – DVOŘÁK, Radovan: *Historická topografie města Vysokého Mýta I.B.* Domy okolo náměstí – dokončení. Vysoké Mýto 1994.

Mapový list č. 29

Mapa č. 31: Vysoké Mýto v polovině 19. století. Vektorizace mapy stabilního katastru 1 : 2500. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Petra Jílková. – Mapování stabilního katastru Vysokého Mýta probíhalo na konci 30. let 19. století, císařské otisky, které zachycují poměrně rozsáhlý katastr královského věnného města s okolím, jsou datovány k roku 1839 (srov. mapový list č. 5, mapa č. 7). Vysoké Mýto velmi trpělo požáry, válečnými událostmi, zejména průchody armád, na počátku 19. století to byly především napoleonské války a velký požár města v roce 1816. Město v tomto období změnilo výrazně svoji tvář a mapa stabilního katastru zachycuje část této proměny. Ukazuje také ještě poměrně dobře zachované městské opevnění. Již v roce 1808 bylo započato se strháváním vnějších a prostředních bran a bašt. Po požáru byly odstraněny pekařské krámy a kůlna na úschovu hasičského nářadí. V roce 1838 byla zasypana louže na náměstí a byla zbořena vojenská strážnice. Řada domů byla rekonstruována a některé byly nově postaveny, převážně v klasicistním slohu. V roce 1843 mělo město celkem 759 domů a okolo 4300 obyvatel. V té době byl již téměř dokončen vývoj městských předměstí a přestavbou císařské silnice na počátku 19. století se zlepšila také dopravní dostupnost města. Průtah města využíval již dříve existující okružní spojku pražské a litomyšlské silnice, a nemuselo tak dojet k bourání hradeb. – Ani později vnitřní město neprošlo významnými změnami a do současnosti se tak z doby založení dochoval pravidelný půdorys vnitřního města s pravouhlo sítí ulic a centrálním náměstím o rozměrech přibližně 130 x 150 metrů, které je téměř čtvercové a svou plochou 1,95 hektaru patří k největším náměstím v Čechách (zrekonstruováno bylo v letech 1996–1997). Zachována je také částečně síť ulic, které vybíhají z rohů náměstí a také z poloviny jednotlivých stran náměstí. V historickém jádru města se dochovaly významné architektonické památky, k nimž patří regotizovaný kostel svatého Vavřince, zvonice ze 16. století, renesanční hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice na Litomyšlském předměstí, Pražská brána (byla rekonstruována v letech 1882–1883 podle návrhu Františka Schmoranze a osazena barevnými sgrafity podle návrhu Mikoláše Alše) a Litomyšlská brána (i zde došlo k zboření menší věže po roce 1829 a ke snížení vyšší věže přibližně o čtvrtinu a k rekonstrukci brány v letech 1864–1867), věž Choceňské brány (samotná brána byla stržena v roce 1844, druhá menší věž se také nedochovala), stará radnice (původně barokní s gotickým jádrem, po několika požárech byla v roce 1828 empírově upravena), barokní mariánský sloup z roku 1714 nebo městský špitál původně z konce 17. století. V hradební linii se dochovaly kromě bran také Vodárenská bašta a Klášterská bašta. – Literatura: KUČA, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VIII.* V–Ž. Praha 2011, s. 466–481.

Mapový list č. 30

Mapa č. 32: Administrativní vývoj města Vysoké Mýto 1850–2019. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Petra Jílková. – Město bylo založeno s největší pravděpodobností Přemyslem Otakarem II. v polovině 13. století na hlavní obchodní spojnici mezi Moravou a Čechami. O královském založení svědčí také název, jen panovník mohl udělovat právo mýta. Přířímým předchůdcem lokality bylo městské založení Staré Mýto poblíž Tisové (to mělo nahradit ještě starší správní středisko Vraclav). První písemná zmínka o městě pochází z 27. srpna 1265 a figuruje v zakládací listině města Poličky, kde je zmíněno, že právo platit ve Vysokém Mýtu má platit také pro Poličku. V roce 1307 Rudolf Habsburský udělil Mýtu status věnného města pro svoji manželku Alžbětu. V roce 1651 tvořily vnitřní město čtvrt Choceňská, Litomyšlská a Pražská, na které navazovala stejnojmenná předměstí. V roce 1757 bylo Mýto (německy Hohenmauth) královským městem 4. třídy a do roku 1765 zde sídlil hrdební soud první třídy. V roce 1787 byl ve městě zřízen regulovaný magistrát. – V roce 1850 mělo město osady Derflík, Limberg, Pekárka, Vinice a Voštica; tyto byly zrušeny v roce 1869 a zřízeny byly osady Choceňské předměstí, Litomyšlské předměstí a Pražské předměstí (s německými ekvivalenty Chotzner Vorstadt, Leitomischlér Vorstadt a Prager Vorstadt). V druhé polovině 19. století došlo k několika rušením a opětovným obnovením městských osad. V roce 1923 byly zrušeny německé názvy a v roce 1948 došlo k přejmenování některých místních částí – Derflík na Zahájí, Limberg/Limperky na Lipovou a Na Hartech na Voštica. – K územnímu rozšiřování města došlo poměrně pozdě, až v polovině 70. let 20. století, a to integrací okolních obcí. Nejprve to byly v roce 1975 Vanice, o rok později Domoradice a v roce 1979 Svařeň. V roce 1980 došlo k rozdělení území vnitřního města na osady Vysoké Mýto-město, Choceňské předměstí, Litomyšlské předměstí a Pražské předměstí. K další integraci hned pěti

obcí došlo těsně před revolucí v roce 1989, kdy se součástí města staly Brteč, Lhůta (s osadou Knířov), Džbánov, Hrušová a Slatina. Spolu s konáním prvních komunálních voleb došlo v listopadu 1990 k dezintegraci Džbánova a Slatiny a od 1. ledna 1992 pak Domoradice a Hrušové. Samostatnost Domoradic však trvala jen 10 let a od 1. 1. 2003 se staly opět součástí Vysokého Mýta. – Město má rozlohu 42,07 km² a k 1. 1. 2020 v něm žilo 12 285 obyvatel (v roce 1890 to bylo 31,06 km² a 7751 obyvatel, v roce 1930 již 10 515 obyvatel). – Vysoké Mýto bylo centrem městského panství a od roku 1850 až do roku 1949 sídlem politického a soudního okresu. I po reformě v roce 1949 existoval okres Vysoké Mýto, který zanikl spolu s okresním národním výborem v roce 1960, správní funkce města byla obnovena v roce 1990 zřízením pověřeného obecního úřadu a od 1. 1. 2003 existuje obvod obce s rozšířenou působností Vysoké Mýto (srov. mapový list č. 31, mapa č. 33). – Literatura: BURDA, Tomáš: *Historické hranice a proces polarizace prostoru v Česku.* Praha 2016; CHROMEČEK, Břetislav: *Místopisný slovník Československé republiky.* Praha 1929; KOTYŠKA, Václav: *Úplný místopisný slovník Království českého.* Praha 1895; KUČA, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VIII.* V–Ž. Praha 2011, s. 466–481; MLEZIVA, Štěpán: *Retrospektivní přehled územních jednotek a územních obvodů od roku 1850.* Praha 2010; RŮŽKOVÁ, Jiřina – ŠKRABAL, Josef a kol.: *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I–II.* Praha 2006.

Mapový list č. 31

Mapa č. 33: Územněsprávní vývoj Vysokomýtska 1850–2019. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Petra Jílková. – Vysokomýtsko patřilo územněsprávně převážně do Chrudimského kraje a částečně zasahovalo do Hradeckého kraje a do roku 1848 jednotlivá sídla spadala pod několik panství. V roce 1338 je zmiňováno Mýtsko dokonce jako samostatný kraj (přešel na něj z Vraclavi), v roce 1349 byly dvě třetiny jeho území v moci litomyšlských biskupů a menší úřad již neměl opodstatnění a postupně zanikl a stal se součástí Chrudimska. – Město si zachovalo svoji správní funkci zejména v soudnictví, ale také ve finanční či vojenské správě. Bylo i důležitým ekonomickým střediskem na jedné z nejvýznamnějších stezek mezi Čechami a Moravou. Před rokem 1850 bylo součástí Chrudimského kraje a jeho okolí bylo rozděleno mezi dvanáct panství. Samotné panství města Vysoké Mýto se skládalo z 12 vsí a další čtyři k němu patřily částečně (srov. mapový list č. 28, mapa č. 30). V patrimoniální správě patřily ve vysokomýtské části pozdějšího politického okresu panství Domoradice, Zámrsk, Choceň, Horní Jelení, Brandýs nad Orlicí a okrajově také Litomyšl. Na Skutečsku to byly Košumberk, Nové Hrad, Rychmburk (pod něj patřila také Skuteč), Chroustovice a Chrast. Několik obcí bylo pak rozděleno mezi dvě nebo dokonce tři panství. – Při reformě správy a vytvoření okresů v letech 1848–1850 došlo k výraznému zjednodušení územní správy a Vysoké Mýto se stalo sídlem rozsáhlého politického okresu (bylo v něm 140 obcí a na rozloze 728 km² žilo 73 563 obyvatel), který se skládal hned ze tří soudních okresů (Vysoké Mýto, Skuteč a Hlinsko). Ty se staly součástí nového Pardubického kraje a Vysoké Mýto se kromě okresního soudu stalo i sídlem krajského soudu pro nově vzniklý kraj. Tento stav však nevydržel dlouho a po další reformě v roce 1855 byl krajský soud přenesen do staronového sídla kraje, do Chrudimi. Politické okresy byly zrušeny a tak se Vysoké Mýto stalo sídlem smíšeného okresu spojujícího soudní a výkonnou správu, rozloha ani počet obcí se nezměnil oproti původnímu soudnímu okresu a v 74 obcích na rozloze 350 km² žilo 35 763 obyvatel. – Po opětovném zavedení samosprávy a rozdělení výkonné a soudní správy v roce 1864 se stalo Vysoké Mýto sídlem okresního zastupitelstva (rozsah soudního okresu se nezměnil). Politický okres však tvořily jen dva soudní okresy (Vysoké Mýto a Skuteč), soudní okres Hlinsko byl začleněn do politického okresu Chrudim. K první změně hranic došlo v roce 1874, byl to přesun čtyř obcí z okresu Skuteč do okresu Vysoké Mýto (Nové Hrad, Mokrá Lhota, Leština, Doubravice, šlo o celkem 17 km², rozloha soudního okresu Vysoké Mýto pak byla 367 km²). Je pozoruhodné, že za celou dobu existence politického okresu nedošlo k větším změnám jeho hranic, což svědčí o správní stabilitě této části východních Čech, i přes poměrně různorodé fyzikogeografické podmínky (od Polabí přes pahorkatiny v okolí řeky Orlice až po okraje Českomoravské vrchoviny na Skutečsku). Národnostně šlo o téměř čistě české území (pouhé 1 % Němců). – Po vzniku Československa a schválení župního zřízení se okres Vysoké Mýto měl stát součástí župy II Pardubice. K realizaci tohoto členění však nedošlo a unifikáční zákon v roce 1928 opět obnovil politický okres Vysoké Mýto. Krajský soud byl stále v Chrudimi. Ke změnám územní správy nedošlo ani v období 1938–1945, kdy se území okresu Vysoké Mýto stalo součástí oberlandrátu Pardubice a po jeho zrušení v roce 1942 oberlandrátu Hradec Králové. Po roce 1945 došlo k poklesu počtu obyvatel soudního okresu (z více než 46 000 na necelých 40 000), a to z důvodu dosídlení pohraničí. – K významným změnám správy tak došlo až při reformě v roce 1949. Soudní okres Vysoké Mýto byl z větší části přeměněn na nový okres, který se stal součástí Pardubického kraje. Pouze obce na severozápadě území, včetně Horního Jelení, byly připojeny k okresu Holice a několik obcí na severu z bývalého soudního okresu Kostelec nad Orlicí a na jihu z bývalého soudního okresu Skuteč bylo naopak připojeno k okresu Vysoké Mýto. Ten sousedil na severu s okresem Rychnov nad Kněžnou, a tím pádem také s Hradeckým krajem. K další změně došlo již o rok později, když celkem osm obcí, včetně Brandýsa nad Orlicí, bylo připojeno k okresu Ústí nad Orlicí (obce Sudslava, Seč a Velká Skrovnice tak byly součástí Vysokomýtska pouhý rok – Seč a Sudslava se pak v roce 2003 staly součástí ORP/obvodu s rozšířenou působností/ Vysoké Mýto). Správní funkci však ztratila Skuteč, soudní okres zanikl a většina jeho území včetně samotného města byla připojena k okresu Hlinsko. Zbytek území na východě se stal součástí okresu Polička. – Okres Vysoké Mýto byl

zrušen při reformě v roce 1960. Většina jeho území včetně jeho sídla byla připojena k Východočeskému kraji a okresu Ústí nad Orlicí (došlo k paradoxní situaci, kdy na území nového velkého okresu byla tři sídla původních politických okresů – kromě Vysokého Mýta ještě Žamberk a Lanškroun – a ani jedno z nich se nestalo jeho sídlem). Území na jihozápadě se stalo součástí okresu Chrudim, resp. Pardubice a menší území pak i součástí okresu Svitavy. Také bývalé Skutečsko bylo rozděleno mezi okresy Svitavy a Chrudim. Došlo tak po více než 110 letech k definitivnímu rozbití Vysokomýtska jako správní jednotky. – Postupná obnova správní role Vysokého Mýta začala v roce 1990 zřízením obvodu pověřeného obecního úřadu a dokončena byla 1. 1. 2003 vznikem ORP, jehož součástí je také obvod POÚ (pověřený obecní úřad) Choceň. POÚ se stala také Skuteč, která byla připojena k ORP Chrudim. Ke změně hranic ORP a také správního okresu Ústí nad Orlicí došlo v roce 2007 (přesun sedmi obcí z okresu Chrudim a Pardubice do okresu Ústí nad Orlicí). Došlo tak ke sjednocení hranic okresu a ORP. – Vysoké Mýto mělo širší územní působnost zejména v soudní a vojenské správě. Jak již bylo zmíněno, město bylo krátkou dobu sídlem krajského soudu a také vojenským doplňovacím okresem, což souviselo s významnou přítomností vojska ve městě. Tradici měla již od první poloviny 18. století. V 90. letech 19. století zde sídlila část 98. pluku pěchoty, část 2. pluku hulánů a 30. prapor zeměbrany. Ve 30. letech 20. století pak zde bylo posádkové velitelství 8. pěší brigády, část 303. dělostřeleckého pluku a 9. jezdeckého pluku. Posádkovým městem zůstalo Vysoké Mýto do října 1968, kdy se stalo jedním z míst, kde byla dislokována sovětská okupační vojska v počtu okolo pěti tisíc vojáků; ta zde zůstala až do června 1990. V rámci katolické církevní správy patří Vysokomýtsko pod Královéhradeckou diecézi a bylo sídlem vikariátu (dnes je pouze sídlem děkanství, které patří pod ústeckoorlický vikariát, další částí bývalého politického okresu Vysoké Mýto patří pod vikariáty v Chrudimi, v Pardubicích a Litomyšli). – Literatura: BURDA, Tomáš: *Historické hranice a proces polarizace prostoru v Česku.* Praha 2016; CHROMEČEK, Břetislav: *Místopisný slovník československé republiky.* Praha 1929; KOTYŠKA, Václav: *Úplný místopisný slovník království českého.* Praha 1895; KUČA, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VIII.* V–Ž. Praha 2011, s. 466–481; MLEZIVA, Štěpán: *Retrospektivní přehled územních jednotek a územních obvodů od roku 1850.* Praha 2010; RŮŽKOVÁ, Jiřina – ŠKRABAL, Josef a kol.: *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 I–II.* Praha 2006.

Mapový list č. 32

Mapa č. 34: Dlouhodobé změny využití ploch na Vysokomýtsku 1845–2010. Rekonstrukční mapa Přemysla Štycha, kartografické zpracování Přemysla Štycha. – Primárním zdrojem pro sledování změn krajiny od poloviny 19. století je Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (Databáze LUCČ Czechia). Je založena na katastrálních datech a pro několik časových horizontů počínaje rokem 1845 udává rozlohy sedmi základních kategorií využití ploch v téměř 9000 tzv. Srovnatelných územních jednotkách (SÚJ), pokrývajících území celého Česka. Pro celé Česko a politický okres Vysoké Mýto (95 SÚJ) jsou data sumarizována v tab. č. 1 a 2, výsledky změn využití plochy za jednotlivé SÚJ jsou graficky znázorněny na mapovém listu.

	1845	1896	1948	1990	2010
Orná půda	48,22	51,59	49,88	40,99	38,14
Trvalé kultury	1,14	1,46	1,90	2,99	3,04
Trvalé travní porosty	17,41	14,12	12,95	10,50	12,50
Lesní plochy	28,90	28,96	30,21	33,33	33,70
Vodní plochy	1,44		1,14	1,98	2,07
Zastavěné plochy	0,59		1,08	1,59	1,67
Ostatní plochy	2,30	3,87	2,84	8,62	8,88
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Databáze LUCČ Czechia

	1845	1896	1948	1990	2010
Orná půda	52,22	55,58	53,20	48,10	47,01
Trvalé kultury	1,24	1,70	2,19	2,94	2,91
Trvalé travní porosty	16,82	14,00	14,19	13,13	13,84
Lesní plochy	25,09	24,94	25,46	26,88	27,06
Vodní plochy	1,02		0,76	1,16	1,24
Zastavěné plochy	0,60		1,01	1,44	1,52
Ostatní plochy	3,01	3,78	3,17	6,35	6,42
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Databáze LUCČ Czechia. – Pozn.: Ostatní plochy v roce 1896 v sobě zahrnují též vodní a zastavěné plochy.

Vysokomýtsko se rozkládá v centrální části Pardubického kraje. Pověřené území vykazuje odlišný charakter mezi severní a jižní částí. Vyšší výškovou členitost je možno pozorovat v jižní části, kde se též nachází nejvyšší místo řešeného území – Spálený kopec (765 m n. m.). Severovýchodní část okrajově zasahuje do podhůří Orlických hor.

Díky relativně teplému podnebí a vyššímu zastoupení úrodných půd lze hlavně severní část považovat za příznivou pro zemědělství. Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze je ve srovnání s Českem nadprůměrný. V současnosti zabírá zemědělská půda 63 %, v polovině 19. století měla podíl 70 % celkové rozlohy (tab. č. 1 a 2). Příznivé podmínky předurčují vyšší míru zornění s pomalým, avšak trvalým poklesem podílu orné půdy od počátku 20. století. Rozloha trvalých travních porostů (TTP) zaznamenala trend poklesu rozlohy do roku 1990, od tohoto roku zaznamenává rozloha TTP mírný růst (v současnosti téměř 14% podíl). V sídelní struktuře dominují tři významná centra: Vysoké Mýto, Skuteč a Choceň. Podíl zastavěných ploch je možno považovat za lehce podprůměrný 1,67 %. Podprůměrná je též rozloha lesních ploch ve srovnání s Českem (řešené území 27,6 %, Česko 33,7 % – stav k roku 2010). – Změny využití ploch na Vysokomýtsku od poloviny 19. století mají souvislost se společenským a hospodářským vývojem a taktéž reflektují lokální geografické faktory. Změny měly často podobný průběh ve srovnání s celorepublikovými trendy, např. pokles orné půdy a TTP, růst zastavěných a ostatních ploch. Dynamika změn však byla poněkud nižší (srov. tab. č. 1 a 2). K úbytkům zemědělské půdy docházelo hlavně na úkor lesů, nové zástavby a ostatních ploch (např. dopravních ploch). Intenzita využití krajiny je tradičně vysoká v severní, úrodnější a hospodářsky rozvinutější části. Zde se nalézají SÚJ s nadprůměrným podílem orné půdy a zastavěných ploch. V místech s členitějším povrchem a méně příznivými podmínkami pro zemědělství svoji rozlohu zvyšovaly lesní plochy, v rámci zemědělské půdy svůj podíl zvýšily TTP. V území je tak možno vyzorovat určitou vývojovou a prostorovou polarizaci s rozvojem intenzivních procesů v místech s příhodnými přírodními a socio-ekonomickými podmínkami a intenzifikací v místech méně příhodných. – Prameny a literatura: BIČÍK, Ivan a kol.: Land Use Changes in the Czech Republic 1845–2010. Socio-economic Driving Forces. Cham 2015; BIČÍK, Ivan a kol.: Změny využití ploch v Česku. Praha 2010; Databáze LUCC Czechia – Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2000), dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/lucc/index.php?scn=2> [cit. 19. 2. 2021].

Mapový list č. 33

Mapa č. 35: Vývoj průmyslu, dopravy a krajiny na Vysokomýtsku od poloviny 19. století do poloviny 20. století. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Petra Jilková. – Vysokomýtsko tvořilo jedinou územněsprávní jednotku po celou druhou polovinu 19. století a první polovinu 20. století, z hlediska vývoje hospodářství šlo však spíše o více samostatných celků, s tím, že rozhodující roli v tomto období hrály přírodní podmínky. Zatímco severní polovina území s centry ve Vysokém Mýtě a Chocni (uzel železniční dopravy) se postupně měnila v průmyslovou oblast s řadou menších i větších podniků především potravinářského průmyslu (zpracování produkce regionálního zemědělství) a strojírenského průmyslu (zaměřeného zejména na výrobu dopravních prostředků), pak vývoj na jihu území, tedy na Skutečsku, se soustředil na těžbu a zpracování kamene nebo rozvíjel tradiční specializované výroby, jako obuvnictví ve Skutči nebo výrobu dýmek na Prosečsku. – Jedním z důvodů této roztržetosti byla dopravní síť, která nedostatečně propojovala hospodářská centra Vysokomýtska, a to především ve směru sever-jih. Hlavní dopravní osou byla před zřízením železnice císařská, resp. zemská silnice, která spojovala Čechy s Moravou, tedy Prahu a Pardubice / Hradec Králové se Svitavami a dále s Brnem a Olomoucí, jež navazovala na starou obchodní stezku. Do podoby hlavní císařské silnice s částečně novým směřováním byla upravena před rokem 1816. Túto silnici doplnilo spojení z Vysokého Mýta na Chrudim, vybudované v roce 1815 (připojovalo se v prostoru Pražského předměstí). Komunikace procházela městem mimo náměstí a hradby od Pražské po Litomyšlskou ulici a pokračovala přes Voštica na Hrušovou a Litomyšl. – S počátkem výstavby železnic u nás se Vysoké Mýto ocitlo na možné trase hlavní trati mezi Olomoucí a Prahou. Návrh trasy vedené přes Litomyšl, Vysoké Mýto a Chrudim se však setkal s odporem části obyvatel také proto, že železnice představovala konkurenci povozníkům a službám umístěným u císařských silnic. Proto nakonec byla zvolena a v srpnu 1845 po dvou letech výstavby zprovozněna trasa údolím Třebovky a Tiché Orlice z České Třebové, Ústí nad Orlicí a Choceň a dále na Pardubice. Vysoké Mýto se železniční stanice se svým jménem dočkalo v 7 kilometru vzdáleném Zámrsku. Železnice tak výrazně ovlivnila především severní část Vysokomýtska (další stanice byla v Brandýse nad Orlicí). Především okolo roku 1870, kdy se po prohrané válce s Pruskem objevily snahy o přímé spojení z tehdy Pruského Kladska přes východní Čechy a Vysočinu dál k jihu. Zůstalo jen u severní části tohoto spojení mezi Lichkovem a Ústím nad Orlicí. Nebyla postavena ani připravovaná trať mezi Ústím, Litomyšl a Prosečí, která měla procházet jižní části Vysokomýtska. Až v roce 1882 byla zprovozněna lokální dráha z Chocně přes Vysoké Mýto do Litomyšle, která měla význam také pro rozvíjející se průmysl. Také v tomto případě existovala řada návrhů na prodloužení směrem na Poličku nebo naopak k Hlinsku s napojením na trať mezi Chrudimí a Německým (Havlíčkovým) Brodem, která byla zprovozněna v roce 1871, a železničního spojení se dočkala také Skuteč (nádraží bylo v blízkém Žďárci u Skutče). Samotné město a s ním jižní částí skutečského soudního okresu byly propojeny železnici v roce 1897 na trase Žďárec u Skutče – Skuteč – Krouna a Polička s napojením dále na Svitavy. Další plánované trati už postaveny nebyly, pouze několik vleček především na Skutečsku do lomů; pro Chroustovicko a okolí měla svůj význam také dnes již zaniklá trať mezi Chrástí a Hrochovým Týncem (v provozu v letech 1899–1975). Dopravní síť se tak až na jednotlivé přeložky ustálila a velké změny přináší teprve současnost, kdy probíhají dvě důležité stavby. První je změna vedení hlavního železničního koridoru mezi Chocni a Ústím nad Orlicí, kdy je romantické údolí Tiché Orlice posledním úzkým hrdlem a ve dvou etapách se plánuje jeho napřímení a také výstavba dvou tunelů (Oucma-

nice a Hemže), které ho zcela obejdou, podle plánů má být vše hotovo do roku 2030. Původní trať by měla být pak zachována pro regionální a nákladní dopravu. Druhou stavbou, která velmi ovlivní dopravní vztahy v území, je výstavba dálnice D35, která má nahradit přeřezanou silnici I/35, která vede v podstatě ve stopě císařské silnice včetně průtahu Vysokým Mýtem. – Na rekonstrukční mapě je zachycen stav průmyslu na přelomu 20. a 30. let 20. století. K hlavním průmyslovým centrům Vysokomýtska patřila kromě samotného Vysokého Mýta také Choceň a Skuteč, řada menších průmyslových podniků zejména potravinářského a dřevozpracujícího průmyslu byla situována v blízkosti železniční trati (Brandýs nad Orlicí, Zámrsk a Uhersko), tradiční centra zůstávala i nadále mimo dopravní tahy (např. Horní Jelení a Proseč). Ve Vysokém Mýtě fungoval v polovině 19. století pivovar, bylo zde několik mlýnů a cihelna. Další cihelny byly postaveny po roce 1859, v letech 1868–1869 byl vybudován cukrovar, který byl v provozu až do roku 1930. Řada podniků vznikla v poslední třetině 19. století: kovotlačitelství dílna (s unikátní výrobou plechových tabulek na slepecké písmo), knihtiskárna, nová jatka, slévárenský závod a strojírenská dílna, v letech 1898–1900 byl pak vybudován areál nového pivovaru. Na počátku 20. století byl založen podnik na výrobu hasičského zařízení. V roce 1895 byla založena kolářská dílna Josefa Sodomky, která vyráběla kočáry a od roku 1925 začala výroba automobilových karoserií, za nimiž stál Josef Sodomka ml., v roce 1928 byl pak postaven první autobus. V Chocni převládalo strojírenství (výroba lokomotiv, strojů a hasičských vozidel), potravinářský (lihovar, pivovar, výroba likérů) a textilní průmysl. Hospodářská krize zasáhla především lehký průmysl a také stavebnictví, proto větší dopady měla na Skutečsku, kde převažovala výroba obuvi (celkem bylo ve městě přes 20 menších a středních továren na obuv). Postupně byla zastavena práce ve většině lomů a omezena výroba obuvi, což způsobilo vysokou nezaměstnanost. Na počátku roku 1932 došlo k velké stávce skutečských kameníků. – Socialistická industrializace navázala na tradiční obory a došlo především ke koncentraci výroby v hlavních centrech ve Vysokém Mýtě, Chocni a ve Skutči. Řada menších podniků, zejména na venkově, zanikla. Z karosárny Sodomka a dalších strojírenských závodů ve Vysokém Mýtě vyrostl největší výrobce autobusů a dalších dopravních prostředků Karosa, pro kterou byl postaven nový výrobní závod v blízkosti, podnik měl také řadu pobočných závodů a v roce 1961 byl sloučen s podnikem na výrobu hasičské techniky; po roce 1990 postupně Renault, Irisbus (dnes patří pod koncern Iveco). V Chocni byly dominantními podniky Orličan (původní opravnu lokomotiv od roku 1935 rozšířila výroba letadel a po roce 1948 výroba chladičských návesů a zařízení) a textilka Perla. Ve Skutči to byla obuvnická továrna Botana (dnes Botas), která se postupně specializovala na sportovní obuv, textilní a kovodělný průmysl. Pokračovala také těžba kamene, v současnosti jsou v provozu jen některé lomy (firma Granita). – Literatura: CHROMEČ, Břetislav: Místopisný slovník Československé republiky. Praha 1929; KOTYŠKA, Václav: Úplný místopisný slovník Království českého. Praha 1895; KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VIII. V–Ž. Praha 2011, s. 466–481.

Mapový list č. 34

Obr. č. 107: Pohled na město od severovýchodu na bývalém oltářním obrazu z kostela Nejsvětější Trojice, 1745. Anonym. Olejomalba, výška 1970 mm, šířka 1200 mm, celek a detail. Římskokatolická farnost – děkanství Vysoké Mýto, bez inv. čísla. Foto Jaroslav Blajda. – Jedná se o nejstarší známé vyobrazení města; umístěno je ve spodní části obrazu. Patrný jsou všechny jeho dominanty. Zleva: zvonice při kostele Nejsvětější Trojice, Litomyšlská brána, Choceňská brána, radnice, vížka špitální kaple, zvonice u kostela sv. Vavřínce, kostel sv. Vavřínce (s nestejně vysokými věžemi, jižní byla ubourána roku 1582 a znovu dostavěna až roku 1838), budova děkanství s věžičkou, Pražská brána a tzv. Vodárenská bašta. Město je dosud obeháno hradbami s baštami s cimbuřím. Nad městem je vymalován znak na barokním štítu se dvěma anděly jako štítonoši. Nad štítonoši jsou vlevo sv. Václav a vpravo sv. Mikuláš. Nad nimi jsou další dva světci – vlevo Panna Marie, vpravo sv. Vavřínek. Ti všichni vzhlíží ke Svaté Trojici v horní části obrazu.

Mapový list č. 35

Obr. č. 108: Pohled na město od severu na votivním obrazu z Knířova, 1775. Anonym. Olejomalba, výška 1705 mm, šířka 1070 mm, celek a detail. Římskokatolická farnost – děkanství Vysoké Mýto. Foto Jaroslav Blajda. – Votivní obraz z poutního kostela Zvěstování Panně Marii v Knířově ve své spodní části zachycuje Vysoké Mýto při požáru dne 6. srpna 1774. Pod tímto vyobrazením je text se zmínkami o dosavadních požárech města – první velký požár města byl roku 1400, roku 1421 bylo město vypáleno husity. Dne 7. července 1463 vyhořela polovina města, další požár pak město postihl 23. srpna 1517, kdy vyhořelo 130 domů. Znovu město vyhořelo 10. září 1700, kdy lehlo popelem 183 domů. Nejničivější pak byl požár zachycený na obraze. Tehdy shořelo 238 domů a 39 stodol, kostel sv. Vavřínce, městské brány, radnice a též přilehlé části jednotlivých předměstí. Ušetřen zůstal hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice. Po požáru nabyla většina domů pozdně barokní podobu a farní kostel dostal barokní vybavení, mj. oltářní obraz od Petra Brandla s námětem Nanebevzetí Panny Marie. Město jej zakoupilo roku 1787 ze zrušeného cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory. Jedná se o Brandlovo životní dílo, rozměry největší Brandlův obraz v českých zemích. V roce 1816 město vyhořelo opět, avšak již nikoliv v takovém rozsahu (vyhořelo 180 domů ve městě, 25 domů na předměstích a 11 stodol). Město je na knířovském votivním obrazu zachyceno velmi věrohodně. Zleva nahoře: kostel Nejsvětější Trojice, Litomyšlská brána, zvonice, kostel sv. Vavřínce a Pražské předměstí. Zleva uprostřed: Choceňská brána, náměstí s mariánským (morovým) sloupem a Pražská brána. Zleva dole: barbakán Choceňské brány, fortna s krytou chodbou přes mlýnský náhon (shořela při požáru části města v roce 1863), Klášterská

bašta a tzv. Vodárenská bašta. Nad městem je vymalován sv. Florián (vlevo), Panna Marie (uprostřed) a sv. Vavřínek (vpravo). – Idealizovaný pohled na město před požárem v roce 1774 zhotovil Josef Šembera (srov. obr. č. 8), předlohou byl ovšem obraz s městským panoramatem ve vysokomýtském kostele Nejsvětější Trojice z roku 1745 (srov. mapový list č. 34, obr. č. 107), nikoli votivní obraz z Knířova.

Mapový list č. 36

Obr. č. 109: Ideální pohled na město od severovýchodu, 17. století. Josef Šembera, 1843. Perokresba kolorovaná akvarelovými barvami, výška 345 mm, šířka 488 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-230. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Město je zachyceno v pohledu od severovýchodu z návrší Vinice. Předlohou zjevně byl prospekt města na obrazu z vysokomýtského kostela Nejsvětější Trojice z roku 1745 (srov. mapový list č. 34, obr. č. 107). Na rubu je napsáno: „Obraz dán do tohoto rámu v Olomouci dne 4. března 1844. Tento velmi cenný a vzácný obraz daruji na památku muzeu ve Vysokém Mýtě, kde musí být hlídán. Za cenu sebelápkavější nesmí se prodati nebo půjčiti. Ve Vysokém Mýtě 9./8. 1906 Zdenka Šemberová v býv. Damaškově nyní Šemberově ulici v č. 125.“

Obr. č. 110: Pohled na město od severovýchodu, před 1845. Josef Šembera. Kolorovaná perokresba, výška 336 mm, šířka 479 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-231. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Město je zachyceno v pohledu od severovýchodu z návrší Vinice – na veduté je vidíme celé se všemi dominantami. Zleva: kostel Nejsvětější Trojice, věž Karaska Choceňské brány, radnice, zvonice u kostela sv. Vavřínce, kostel sv. Vavřínce, děkanství, Pražská brána a tzv. Vodárenská bašta. Málo patrná je Litomyšlská brána, která byla po požáru v roce 1829 a následném chátrání ve zíceninách a opravena byla až v 60. letech 19. století. Vinice vždy byly oblíbeným místem procházek obyvatel města a dnes se zde nachází jedna ze zahrádkářských kolonií.

Mapový list č. 37

Obr. č. 111: Veduta města od severu, 1805. Die koenigl. Leibgedingstadt Hohemaut im Chrudimer Kreise vom Norden. J. V. 1805. Jan Venuto. Kolorovaná perokresba, výška 307 (265) mm, šířka 483 (440) mm. Österreichische Nationalbibliothek, Wien, inv. č. Z20804680X. Sken Österreichische Nationalbibliothek, Wien. – Prospekt zachycuje město v pohledu od Bučkova kopce. Zleva: věž neznámé stavby na Choceňském předměstí, zástavba Choceňského předměstí s alejí při silnici směrem k Chocni, věž Choceňské brány, hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice se zvonící, věž radnice, věže Litomyšlské brány, zvonice u kostela sv. Vavřínce, kostel sv. Vavřínce provizorně opravený po požáru města v roce 1774, věže Pražské brány, tzv. Vodárenská bašta, zástavba Pražského předměstí s klesající Hlubokou ulicí (dnes Hájkova). Město je dosud obeháno hradbami s půlkruhovými baštami se střílnami. Zvláštní pozornost si zaslouží Klášterská bašta, která tehdy měla jen nízkou stříšku, a navíc se jeví jako hranolová. Pravděpodobně se jedná o chybu autora. Venutova veduta Vysokého Mýta představuje nejhezčí vyobrazení města před požárem roku 1816. Při něm svou mansardovou střechu ztratila věž Pražské brány. Autor se při tvorbě veduty dopustil dvou výraznějších idealizací. První z nich je poloha kostela Nejsvětější Trojice, která zcela neodpovídá skutečnosti. Z této perspektivy totiž není možné kostel vidět. Druhou idealizací pak je podoba střechy zvonice u kostela sv. Vavřínce, která o svou barokní baň přišla podle A. V. Šembery při požáru v roce 1774; po něm věž dostala mansardovou střechu, jak je vidět na Šemberově veduté zachycující město při požáru roku 1816.

Mapový list č. 38

Obr. č. 112: Veduta města od severovýchodu, požár dne 14. června 1816. Brand der k. Leibgedingstadt Hohenmauth am 14. Juny, 1816, welcher nebst dem Rathause, Fleischbänken, Gemeind-Brau- u. Spritzenhaus, Wasser u. Wachthurme sammt beiden Stadtuhren die Becker u. Judenläden, einen k. k. Kavallerie Stall, die Schiessstadt mit 180 bürgerlichen Hausern auf 3 Ringseiten u. in 8 Gäsen in der Stadt u. 25 Wohngebäude mit 11 Scheuern auf der Prager Vorstadt verzehret. Josef Šembera („Jos. Schembera fecit“). Grafika, výška 385 mm, šířka 465 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-39. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Jedná se o pohled na město z místní části Lipová na Choceňském předměstí. V popředí most přes Loučnou, v pozadí hořící město. Z německého popisku pod vedutou se lze dozvědět, že při požáru shořela radnice, masné krámy, měšťanský pivovar, hasičská kůlna, vodárna, hláska (pravděpodobně Pražská brána) s hodinami, pekárny, klenotnictví, stáje c. k. jezdeckta, střelnice, 180 měšťanských domů, a to na třech stranách náměstí a v osmi okolních ulicích, a dále 25 obytných domů s 11 stodolami na Pražském předměstí. Byl to poslední velký požár města.

Obr. č. 113: Veduta města od severovýchodu, požár dne 14. června 1816. Brand der k. Leibgedingstadt Hohenmauth am 14. Juny 1816. Josef Šembera („Jos. Schembera fecit“). Ručně kolorovaný lept, výška 313 mm, šířka 428 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-40. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Jedná se o kolorovanou verzi Šemberova pohledu na hořící město od mostu přes Loučnou.

Mapový list č. 39

Obr. č. 114: Pohled na jižní stranu náměstí, 1838. Antonín Schauer. Olej na dřevě, výška 1040 mm, šířka 1620 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-865. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Autor na malbě zachytil událost svěcení praporu ostrostřelců. Obraz dobře zachycuje převážnou část jižní domovní fronty s barokními štíty z 18. století, z nichž dodnes zůstal jediný – štít rohového Brej-

chova domu č. p. 195 (vpravo). V ulici, která domovní frontu rozděluje uprostřed, je patrný prampouch (zděný rozpěrný oblouk), který zanikl při stavbě budovy záložny v letech 1875–1877. V levé části obrazu je zachycen mariánský (morový) sloup. Za domy vyčnívají dominanty v podobě zvonice a kostela sv. Vavřince s nově dostavěnou jižní věží.

Mapový list č. 40

Obr. č. 115a–p: Pohlednice města Vysokého Mýta, 1898–1935. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – a: *Pozdrav z Vysokého Mýta, Vysoké Mýto r. 1858*, počátek 20. století. Barevná dopisnice. Vydalo knihkupectví Františka Čermáka, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-743. – b: *Vysoké Mýto*, pohled na Pražské předměstí a v pozadí věže starého města – Pražské brány, staré pošty a Choceňské brány, 1910. Kolorovaná pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-759. – c: *Vysoké Mýto*, pohled z okna restaurace Tejnora směrem ke kostelu sv. Vavřince, 1916. Černobílá pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-892. – d: *Pozdrav z Vys. Mýta*, pohled na část náměstí z věže Pražské brány, 1898. Černobílá pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-937. – e: *Vysoké Mýto, Náměstí*, pohled na východní stranu náměstí Přemysla Otakara II. s radnicí a soudem, 1902. Černobílá dopisnice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-947. – f: *Vysoké Mýto, Žižkova ulice*, průhled Žižkovou ulicí se secesními vilami směrem ke kasárnám a železniční zastávce, počátek 20. století. Černobílá dopisnice. Vydal anonym, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-954. – g: *Vys. Mýto*, pohled na historický střed města z okna mlýna na Choceňském předměstí, počátek 20. století. Kolorovaná pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-983. – h: *Pozdrav z Vys. Mýta*, několik pohledů na město a jeho pamětihodnosti s popiskami (*Chrám sv. Vavřince, Pohled na náměstí, Vodárenská věž, Litomyšlské předměstí, Pražské předměstí*), počátek 20. století. Barevná dopisnice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-1125. – i: *VYSOKÉ MÝTO, Botanická zahrada*; botanická zahrada, která vznikla jako jeden z parků lemujících městské opevnění, a Klášterská bašta, počátek 20. století. Kolorovaná pohlednice. Vydal anonym, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-1129. – j: *Vysoké Mýto / Letos přijdem / Kasárna c. k. pěšího pluku čís. 98*, 1907. Kolorovaná dopisnice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-1132. – k: *Vysoké Mýto, C. k. pluk pěší zemské obrany čís. 30*, pohled na kasárny, 1903. Kolorovaná dopisnice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-1684. – l: *Vysoké Mýto. Limperka*, pohled na městskou část Limperka na Choceňském předměstí od východu, začátek 20. století. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kunc, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-1994. – m: *Vysoké Mýto, Pražské předměstí*, pohled do Pražské ulice, v popředí Jedličkův dům zbořený při stavbě nového silničního průtahu městem v 70. letech 20. století, vzadu Pražská brána a věž staré pošty, počátek 20. století. Kolorovaná pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-2504. – n: *Vysoké Mýto. Ústecká třída*, průhled Ústeckou třídou na Choceňském předměstí směrem k městu, počátek 20. století. Kolorovaná pohlednice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-2508. – o: *Vysoké Mýto. Partie od choceňské věže*, pohled na Choceňské předměstí od Choceňské brány, počátek 20. století. Vydal Anonym, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-2574. – p: *Pozdrav z Vys. Mýta*, několik pohledů na budovy ve městě (*kostel sv. Vavřince, Hotel Pošta, Litomyšlská brána, Choceňská věž (Karaska), Pražská brána*), počátek 20. století. Barevná dopisnice. Vydal Jan Novák, Vysoké Mýto. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 22E-3561.

Zadní strana obálky

Obr. č. 116: List se sedmi pohledy na město, 2. polovina 19. století. *Vysoké Mýto*. Anonym. Litografie, výška 505 mm, šířka 665 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A-1390. Sken Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě. – Sestava sedmi pohledů je zhuštěnou reprezentací města obrazem – ve středovém oválku je umístěn panoramatický pohled od severovýchodu z návrší Vinice, šest dalších obrázků pak zachycuje klíčové prostory a architekturu uvnitř města: pohled z náměstí směrem k Pražské bráně (horní pás vlevo), náměstí s mariánským (morovým) sloupem a se starou radnicí (horní pás vpravo), pohled Zdonínskou ulicí (dnes Komenského) ke kostelu sv. Vavřince a reálné škole (střední pás vlevo), pohled z náměstí směrem k bývalé Choceňské bráně s věží Karaskou (střední pás vpravo), pohled z náměstí směrem k Litomyšlské bráně (dolní pás vlevo) a pohled na jihozápadní kout náměstí s kostelem sv. Vavřince a zvonicí (dolní pás vpravo). V horní části uprostřed je vyobrazen městský znak se sv. Jiřím.

Ausführliches Verzeichnis der Karten, Pläne und Abbildungen des Bandes Nr. 33 – Vysoké Mýto

Zusammengestellt von Vojtěch Barcal, Tomáš Burda, Eva Semotanová, Robert Šimůnek, Přemysl Štych, Jan Vojtišek, Jana Vojtišková

Umschlag

Abb. Nr. 1: Wappen der Stadt Vysoké Mýto zum Jahre 2021. Graphische Bearbeitung Petr Tomas.

Abb. Nr. 2: Idealer Blick auf Hohenmauth von Nordosten, 17. Jahrhundert. *Vysoké Mýto v sedmnáctém století* (mit späterer Hand). Josef

Šembera, ca. 1842. Lithografie, Höhe 100 mm, Breite 165 mm. Veröffentlicht als Anlage: ŠEMBERA, Alois Vojtěch: Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách. Olomouc (Olmütz) 1845. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-229. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Textblätter

Abb. Nr. 3: Siegelabdruck der Stadt Hohenmauth, 1362. Abschrift: + S. BVRGENSIVM . DE CIVITATE HOMUTE. Wachs in Naturfarbe, Siegelabdruck in Wappenform, 62 × 66 mm. Národní archiv, Archiv České koruny, Inv.-Nr. 837. Foto Národní archiv.

Abb. Nr. 4: Siegelstock vom großen Wappen der Stadt Hohenmauth, Anfang des 16. Jahrhunderts. Abschrift: *sigillum + civitatis • alte • mute* +. Silber, Durchschnitt 45 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22J-99. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 5: Rekonstruktionsmodell von Hohenmauth im Mittelalter. Anonymus, ca. Ende des 19. Jahrhunderts. Model aus Pappkarton und Karton auf Holzplatte im Ausmaß von 875 × 875 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 2D-5. Foto Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 6: Fragmente steinerner Elemente des eingegangenen Minoritenklosters, 14. Jahrhundert (2020). Vojtěch Barcal. Digitalfoto. Archiv des Autors.

Abb. Nr. 7: Hohenmauth, ca. 30erjahre des 18. Jahrhunderts. *Hohe-maut*. Friedrich Bernhard Werner. Foto der originalen Federzeichnung, vernichtet im 2. Weltkrieg. Glasplatte, Höhe 180 mm, Breite 240 mm. Archiv Štenc, Praha, Negativ Nr. 46761d-4365. Scan Archiv Štenc, Praha.

Abb. Nr. 8: Stadt von Südosten vor dem Brand 1774 (1813). *Prospect der K. K. Leibgedingstadt Hohenmauth, wie sie vor der grossen Feüersbrunst bestanden ist, welche im Jahre 1774 die Stadt samt dem größten Theil der Vorstaedte eingeaeschert hat* Josef Šembera („*Josephus Schembera 1813*“). Federzeichnung, koloriert, Höhe 225 mm, Breite 385 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-178. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 9: Stadt von Südosten, 1813. *Prospect der Stadt Hohenmauth von der Südostseite. Aufgenommen im Jahr 1813 von Josef Schembera*. Federzeichnung, Höhe 290 mm, Breite 465 mm, Ausschnitt. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-184. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 10: Sog. Wasserturmbastei, 1812. *Der Wasserthurm in Hohenmauth nach der Natur gezeichnet v. Jos. Schembera 1812*. Federzeichnung, Höhe 310 mm, Breite 470 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-180. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 11: Barbakane des Leitomischler Tores und Glockenturm mit dem Tor zum Friedhof bei der Dreifaltigkeitskirche, 1814. *Eine Partie aus Hohenmauth Chrud. Kreises. / Nach der Natur gezeichnet und ausgearbeitet von Joseph Schembera in 1814*. Lavierte Feder- und Tuschezeichnung, Höhe 290 mm, Breite 450 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-177. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 12: Glockenturm und Friedhofstor bei der Dreifaltigkeitskirche, 1823. Josef Šembera („*Josef Šembera 1823*“). Lavierte Feder- und Tuschezeichnung, Höhe 290 mm, Breite 450 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-144. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 13: Ehrenpforte in der Prager Vorstadt im Blick zu der Stadt, 1833. *Stadt Hohenmauth, Chrud. Kr. / Einfahrt in die Prager Vorstadt, am 22. September*. Josef Šembera („*Josef Schembera*“). Lithografie, Höhe 227 mm, Breite 294 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-67. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 14: Ehrenpforte in der Leitomischler Vorstadt im Blick von der Stadt, 1833. *Stadt Hohenmauth, Chrud. Kr. / Ausfahrt aus der Leitomischler Vorstadt, am 22. Septbr.* Josef Šembera („*Josef Schembera*“). Lithografie, Höhe 227 mm, Breite 294 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-66. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 15: Malé mlýny (Kleine Mühle) in der Prager Vorstadt, vor 1843. *Malé Mlýny we Vysokém Mýtě*. Josef Šembera („*Kreslil a ryl Jos. Šembera*“). Lithografie, Höhe 210 mm, Breite 270 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-68. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 16: Skizze Hohenmauther Türme und Kirchen, ca. 1843. Josef Šembera. Federzeichnung, Höhe 133 mm, Breite 345 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A-86. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 17: Klosterbastei, 1862. *Klásterská bašta v roce 1862*. Anonymus. Grafik, Höhe 95 mm, Breite 68 mm. Veröffentlicht als Anlage: JIREČEK, Hermenegild: Královské věnné město Vysoké Mýto. Obraz místopisný, dějepavný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Sign. C 11. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 18: Marktplatz, 1863. Julius Menzel. Foto, Höhe 290 mm, Breite 330 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1248. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 19: Blick vom Marktplatz zum Leitomischler Tor, 1871. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 165 mm, Breite 121 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-12. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 20: Nordöstliche Marktplatzecke, ca. 1871. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 105 mm, Breite 159 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-14. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 21: Südwestliche Marktplatzecke, vor 1876. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 122 mm, Breite 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-15. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 22: Südwestliche Marktplatzecke, 1890. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 122 mm, Breite 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-16. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 23: Realschule, 70erjahre des 19. Jahrhunderts. *Die Haupt und Realschule zu Hohenmauth – Hlavní a reální škola ve Vysokém Mýtě*. A. Hüttel. Grafik, Höhe 600 mm, Breite 440 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Archiv, ohne Inv.-Nr. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 24: Entwurf zur Regotisierung der Laurentiuskirche, 1878. *Děkanský chrám ve Vysokém Mýtě: Podle plánu Frant. Schmoranze upravitl Josef Škorpil*. Fotolithografie, Höhe 150 mm, Breite 355 mm. Veröffentlicht als Anlage: JIREČEK, Hermenegild: Královské věnné město Vysoké Mýto. Obraz místopisný, dějepavný, životopisný i statistický. Vysoké Mýto 1884. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Sign. C 11. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 25: Blick durch die Förster-Gasse zu der Laurentiuskirche, ca. 1880. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 100 mm, Breite 142 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1034. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 26: Zdonínská-Straße (heutzutage Komenský-Straße) in der Leitomischler Vorstadt, 1880. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 158 mm, Breite 110 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-10. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 27: Blick vom Marktplatz zum Prager Tor, vor 1882. Foto, Höhe 115 mm, Breite 162 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-27. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 28: Prager Tor, vor 1882. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 100 mm, Breite 137 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-26. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 29: Reste der Stadtmauer und Gebäude der alten Dechantei, vor 1880. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 205 mm, Breite 260 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1018. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 30: Allgemeines öffentliches Krankenhaus, ca. 1880. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 248 mm, Breite 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1011. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 31: Laurentiuskirche vor der Regotisierung, 1886. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 226 mm, Breite 277 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1021. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 32: Laurentiuskirche und Gymnasium, ca. 1887. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 248 mm, Breite 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1024. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 33: Doppelchor in der Laurentiuskirche, 1888. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 195 mm, Breite 247 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1255. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 34: Laurentiuskirche während dem Umbau der westlichen Stirnseite, ca. 1892. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 235 mm, Breite 205 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1025. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 35: Chotzner Vorstadt, ca. 1884. Josef Králík. Foto, Höhe 86 mm, Breite 113 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1174. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 36: Friedhof um die Dreifaltigkeitskirche herum, 1890. Foto, Höhe 195 mm, Breite 247 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-929. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 37: Kaserne des 98. Infanterieregiments, 1892. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 121 mm, Breite 164 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-22. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 38: Reiterkaserne des 2. Landwehregiments, 1892. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 222 mm, Breite 277 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-994. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 39: Stadtzentrum von Südwesten, ca. 1900. Foto, Höhe 180 mm, Breite 129 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22N-493. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 40: Tyrš-Platz vom Turm des Prager Tores, vor 1900. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 100 mm, Breite 142 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1148. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 41: Alte Bebauung in der Leitomischler Vorstadt, vor 1900. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 113 mm, Breite 153 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1189. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 42: Gymnasium, ca. 1900. Ferdinand A. Brožek. Foto, Höhe 248 mm, Breite 318 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-975. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 43: Barockes Haus in der Kirchengasse (heutzutage Förster-Gasse), vor 1900. Foto, Höhe 120 mm, Breite 175 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-128. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.

Abb. Nr. 44: „Bubnův dům“ („Bubna-Haus“) (Nr. 107), 1903. Josef Králík. Foto, Höhe 116 mm, Breite 130 mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 22D-1175. Scan Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě.